

DOPEŁNIACZ

Dopełniacz jest jednym z czterech najczęściej używanych przypadków.

Liczba pojedyncza

RODZAJ MĘSKI

Przymiotniki, zaimki, liczebniki porządkowe i 'jeden'

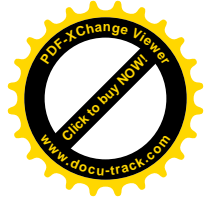
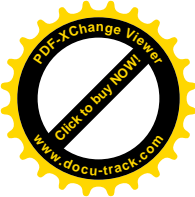
-ego po wszystkich spółgłoskach,
np. dobr-ego, obc-ego,
wysoki-ego, drogi-ego

Rzeczowniki

-a Tę końcówkę mają przede wszystkim rzeczowniki **męskoosobowe i męskożywotne**,
np. brat – wysoki-ego brat-**a**, kot – mały-ego kot-**a**, ale także niektóre **męskonieżywotne**:

1. nazwy miesięcy, np. styczeń – pierwsz-ego styczni-**a**, grudzień – drugi-ego grudni-**a** (e // Ø)
2. nazwy części ciała, np. nos – wielki-ego nos-**a**, brzuch – duży-ego brzuch-**a**
3. nazwy walut, np. dolar – jedn-ego dolar-**a**, jen – wartościow-ego jen-**a** (e // Ø)
4. nazwy tańców, np. walc – ostatni-ego walc-**a**, mazur – szybki-ego mazur-**a**
5. nazwy marek samochodów, np. fiat – mały-ego fiat-**a**, polonez – star-ego polonez-**a**
6. nazwy narzędzi, np. nóż – ostr-ego noż-**a** (ó // o), młotek – ciężki-ego młotk-**a** (e // Ø) (z wyjątkiem zakończonych na -graf, -skop, -fon, np. mikroskop – dobr-ego mikroskop-**u**, telefon – now-ego telefon-**u**)
7. nazwy miar czasu, długości, wagi, itp., np. dzień – drugi-ego **dni-**a**** (dzi // d; c // Ø), miesiąc – ostatni-ego miesi-**a**, metr – jedn-ego metr-**a**, cetnar – trzeci-ego cetnar-**a**; **ale**, rok – t-ego rok-**u**
8. nazwy papierosów, np. carmen – jedn-ego carmen-**a**, camel – mocn-ego camel-**a**

Poza wymienionymi grupami znaczeniowymi rzeczowników męskonieżywotnych, które mają końcówkę **-a**, są jeszcze inne jednostkowe przykłady, w których końcówka **-a** zależy od zwyczaju językowego użytkowników języka.

- u** mają ją rzeczowniki rodzaju męskiego – **męskonieżywotne**,
np. hotel – wygodn-ego hotel-**u**, teatr – star-ego teatr-**u**, itp.
z wyjątkiem wymienionych wyżej i uwagą, że nie ma ścisłych
reguł występowania obu tych końcówek.

RODZAJ NIJAKI

Przymiotniki, zaimki, liczebniki porządkowe i 'jeden'

- ego** po wszystkich spółgłoskach,
np. dobr-ego, obc-ego, tani-ego, daleki-ego

Rzeczowniki

- a** wszystkie rzeczowniki rodzaju nijakiego mają końcówkę **-a**,
np. okno – t-ego okn-**a**, morze – czyst-ego morz-**a**

RODZAJ ŻEŃSKI

Przymiotniki, zaimki, liczebniki porządkowe

- ej** po wszystkich spółgłoskach,
np. dobr-ej, tani-ej, obc-ej, drogi-ej

Rzeczowniki

- y**
1. rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone w M. l. poj. na **-a** przed **spółgłoską twardą i funkcjonalnie miękką** (z wyjątkiem **k, g, l**),
np. woda – dobr-ej wod-**y**, praca – ciężki-ej prac-**y**,
róża – piękn-ej róż-**y**
 2. rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone w M. l. poj. na **spółgłoskę funkcjonalnie miękką**,
np. mysz – poln-ej mysz-**y**, podróż – interesując-ej podróz-**y**
 3. rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone w M. l. poj. na **-a** przed **spółgłoską twardą i funkcjonalnie miękką**,
np. poeta – młod-ego poet-**y**, mężczyzna – t-ego mężczyzn-**y**,
znawca – dobr-ego znawc-**y**
- i**
1. rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na **-a** w M. l. poj. przed **spółgłoską miękką**,
np. ziemia – t-ej ziem-**i**, kawiarnia – ulubion-ej kawiarn-**i**;
chemia – trudn-ej chemi-**i**, lilia – biał-ej lili-**i**

2. rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone w M. l. poj. na **spółgłoskę miękką oraz na samogłoskę -i**,
np. powieść – ciekaw-**ej** powieśc-**i**, gospodyni – nasz-**ej** gospodyn-**i**,
wieś – moj-**ej** ws-**i** (w // w; e // Ø), pani – t-**ej** pan-**i**

WYJĄTEK

krw – czyst-**ej** krwi, brew – drugi-**ej** brwi (e // Ø; w // w'),

3. rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na **-a** w M. l. poj. przed **spółgłoską: k, g, l**,
np. mat**k**a – nasz-**ej** mat**k**-**i** (k // k'), drog**a** – swoj-**ej** drog-**i** (g // g'),
rol**a** – nasz-**ej** rol-**i** (l // l')
4. rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone w M. l. poj. na **-a** przed **spółgłoską k, g**,
np. kole**g**a – dobr-**ego** koleg-**i** (g // g')

Liczba mnoga

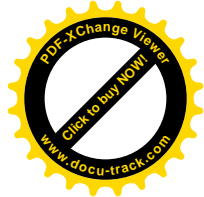
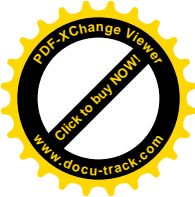
RODZAJ MĘSKI

Przymiotniki, zaimki, liczebniki porządkowe

- ych** po spółgłoskach twardych (z wyjątkiem 'k, g') i funkcjonalnie miękkich,
np. dobr-**ych**, obc-**ych**, jedn-**ych**, żadn-**ych**
- ich** po spółgłoskach miękkich i 'k, g',
np. tan-**ich**, dalek-**ich**, drog-**ich**, zaimkach: mo-**ich**, two-**ich**, swo-**ich**

Rzeczowniki

- ów** końcówkę **-ów** mają rzeczowniki **męskoosobowe, męskożywotne i męskonieżywotne**:
1. zakończone na **spółgłoskę twardą** w M. l. poj.,
np. pan – panowie – t-**ych** pan-**ów**
kot – koty – mał-**ych** kot-**ów**
stół – stoły – tan-**ich** stoł-**ów**
 2. zakończone w M. l. poj. na **spółgłoskę miękką ('ń, j')** i **niektóre na spółgłoskę funkcjonalnie miękką ('c, dz, ż i l'** – jeżeli M. l. mn. zakończony jest na **-owie**),
np. ucze**ń** – uczniowie – zdoln-**ych** uczni-**ów**
mąż – męzowie – swo-**ich** męż-**ów**

rodzaj – rodzaje – t-ych rodzaj-ów
 wódz – wodzowie – żadn-ych wodz-ów
 ojciec – ojcowie – nasz-ych ojc-ów (e // Ø)
 dworzec – dworce – brudn-ych dworc-ów (e // Ø)
 król – królowie – wielk-ich król-ów

(ale jeżeli M. l. mn. zakończony jest na -e, to w D. l. mn. jest końcówka -i, np. nauczyciele – mo-ich nauczyciel-i, kowale – star-ych kowal-i, itp.)

-i mają rzeczowniki **męskoosobowe, męskożywotne i niemęskoosobowe zakończone w M. l. poj. na spółgłoskę miękką i niektóre męskożywotne na b, p, w,**
 np. gość – swo-ich gość-i, karp – tłust-ych karp-i
 koń – piękn-ych kon-i, gołąb – szar-ych gołąb-i (ą // ę)
 paw – kolorow-ych paw-i (w // w')

-y mają rzeczowniki **męskoosobowe, męskożywotne i męskonieżywotne zakończone na spółgłoskę funkcjonalnie miękką** (z wyjątkiem niektórych na c, dz, ż i l, które w mianowniku mają końcówkę – owie)
 np. pisarz – zdoln-ych pisarz-y
 miesiąc – t-ych miesiąc-y (ą // ę)
 zajęc – mał-ych zajęc-y (ą // ę)
 pieniądz – duż-ych pieniądz-y (ą // ę)

-ów lub -i // -y

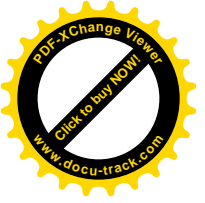
końcówki **-owie** lub paralelnie **-i // -y** mają nieliczne rzeczowniki **męskoosobowe, męskożywotne i niemęskoosobowe zakończone w M. l. poj. na spółgłoskę miękką lub funkcjonalnie miękką,**

np. pisarz – zdol-ych pisarz-y // pisarz-ów (ó // o)
 pokój – mał-ych poko-i // pokoj-ów
 leń – sam-ych len-i // leni-ów
 kosz – wielk-ich kosz-y // kosz-ów
 wąż – jadowit-ych węż-y // węż-ów (ą // ę)

RODZAJ NIJAKI

Przymiotniki, zaimki, liczebniki porządkowe

-ych po spółgłoskach twardych (z wyjątkiem 'k, g') i funkcjonalnie miękkich,
 np. dobr-ych, obc-ych, jedn-ych, żadn-ych

-ich

po spółgłoskach miękkich i 'k, g',

np. tan-ich, dalek-ich, drog-ich

zaimkach: mo-ich, two-ich, swo-ich

Rzeczowniki

Ø

prawie wszystkie rzeczowniki zakończone w M. l. poj. na **spółgłoskę twardą, miękką i funkcjonalnie miękką mają końcówkę zerową**. Cechą charakterystyczną tego przypadku są częste wymiany morfologiczne,

np. okno – jasn-ych okien, jabłko – dobr-ych jabłek

światło – ostr-ych świateł,

(Ø // e)

ale zakończone sufiksem **-isko // -ysko**:

nazwisko – różn-ych nazwisk

łożysko – star-ych łożysk

święto – sam-ych świąt

(ę // a)

zwierzę – dzik-ich zwierząt

(ę // a)

niemowlę – tygodniow-ych niemowląt

(ę // a)

pole – mał-ych pól

(o // ó)

zboże – jar-ych zbóż

(o // ó)

morze – czyst-ych mórz

(o // ó)

serce – nasz-ych serc, miejsce – swo-ich miejsc

oparcie – żadn-ych oparć

-i//y

nieliczne rzeczowniki zakończone w M. l. poj. na **spółgłoskę miękką lub funkcjonalnie miękką** mają końcówkę **-i** lub **-y**,

np. narzędzie – mo-ich narzędzi

wybrzeże – strom-ych wybrzeży

podziemie – ciemn-ych podziemi, ostrze – t-ych ostrzy

-ów

rzeczowniki zakończone na **-um** w M. l. poj. mają końcówkę **-ów**,

np. liceum – nasz-ych liceów, muzeum – piękn-ych muzeów

RODZAJ ŻEŃSKI

Przymiotniki, zaimki, liczebniki porządkowe

-ych

po spółgłoskach twardych (z wyjątkiem 'k, g') i funkcjonalnie miękkich,

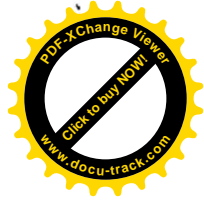
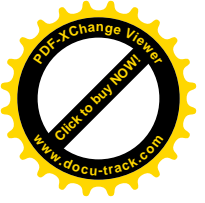
np. dobr-ych, obc-ych, jedn-ych, żadn-ych

-ich

po spółgłoskach miękkich i 'k, g',

np. tan-ich, dalek-ich, drog-ich

zaimkach: mo-ich, two-ich, swo-ich

Rzeczowniki

∅

końcówkę zerową mają rzeczowniki zakończone na **-a** i **-i** (z wyjątkiem zakończonych na **-nia** i **-ja** i obcych na **-a** i **ia**). Podobnie jak w rodzaju nijakim mogą tu występować wymiany morfologiczne,

np. noga – mo-ich nóg, koza – star-yh kóz
woda – czyst-yh wód (o // ó),

ale zakończone na **-ona**:

opona – dobr-yh opon, korona – złot-yh koron
strona – nasz-yh stron, żona – t-yh żon
ręka – two-ich rąk

męka – straszn-yh mąk, księga – star-yh ksiąg (ę // a),

ale klęska – ostatn-ich klęsk, potęga – żadn-yh potęg
matka – dobr-yh matek, książka – now-yh książek
złotówka – żadn-yh złotych (∅ // e)

-i//y

końcówkę **-i** lub **-y** mają rzeczowniki o tematach zakończonych w M. l. poj. na **spółgłoskę miękką i funkcjonalnie miękką oraz samogłoskowych** na: **-nia** i **-ja** i obcych na **-a** i **-ia**,

np. kość – star-yh kośc-i, część – różn-yh częśc-i
odpowiedź – t-yh odpowiedz-i

noc – dobr-yh noc-y, podróż – mo-ich podróz-y

kawiarnia – swo-ich kawiarn-i, pralnia – star-yh praln-i

czytelnia – t-yh czyteln-i, armia – wielk-ich armi-i

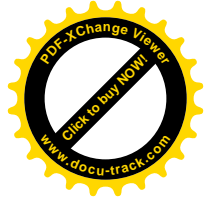
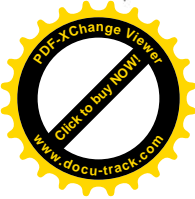
analogia – różn-yh analogi-i, lekcja – ciekaw-yh lekcji-i

sesja – interesując-yh sesji-i, idea – star-yh ide-i

epopeja – narodow-yh epope-i, Korea – różn-yh Kore-i,

ale aleja – nasz-yh ale-i // ale-j

onomatopeja – t-yh onomatope-i // onomatope-j

Funkcje dopełniacza w zdaniu

Dopełniacz występuje:

1.

w zdaniach zaprzeczonych w funkcji dopełnienia bliższego, i to zarówno w zaprzeczeniach formalnych z „nie” lub „ani”, jak i wtedy, kiedy treść czasownika ma charakter przeczący. (Wykaz innych czasowników posiadających negację w znaczeniu podana jest w punkcie 3.)

np. piszę zadanie – **nie piszę zadania**

lubię mleko i miód – **nie lubię ani mleka, ani miodu**

prawo pobytu – **odmówić prawa pobytu**

2.

w zdaniach z czasownikiem „być” w formie osobowej, po wprowadzeniu negacji, następuje zmiana podmiotu w mianowniku na podmiot w dopełniaczu, a orzeczenie w czasie teraźniejszym zmienia się na „nie ma” (dla liczby pojedynczej i mnogiej), w czasie przeszłym na formę 3 osoby liczby pojedynczej rodzaju nijakiego „nie było”, bez względu na liczbę i rodzaj podmiotu, w czasie przyszłym na formę 3 osoby liczby pojedynczej „nie będzie” (dla liczby pojedynczej i mnogiej),

np. Chleb **jest** na stole. **Chleba nie ma** na stole.

Chleby **są** na stole. **Chlebów nie ma** na stole.

Chleba nie było na stole. **Chlebów nie było** na stole.

Chleba nie będzie na stole. **Chlebów nie będzie** na stole.

3.

bezpośrednio po określonych czasownikach bez przyimka,

np. Życzyć **szczęścia**.

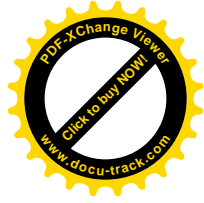
Pragnąć **spokoju**.

Spodziewać się **dziecka**.

Czasowniki implikujące dopełniacz najczęściej posiadają znaczenie negacji i działania częściowego. Natomiast dopełniacz, który po nich występuje, często pełni funkcję dopełnienia bliższego. Jest także grupa czasowników, najczęściej z przedrostkami: **do-**, **na-**, **przy-**, **u-**, po których występuje tylko dopełniacz lub dopełniacz i biernik. Podwójna implikacja nie jest czymś wyjątkowym w polskim systemie czasownikowym i trudno w podręczniku podać wszystkie jej przykłady.

Lista najczęściej używanych czasowników:

bać się, bronić, brakować / braknąć, chcieć, dokonywać / dokonać, domagać się, dotyczyć, dotykać / dotknąć, doznawać / doznać, (s)kosztować, lękać się, lęknąć, obawiać się, oczekiwać, odmawiać / odmówić, pilnować, potrzebo-

wać, pragnąć, skąpić, (s)próbować, spodziewać się, strzec, (po)szukać, ubywać / ubyć, (na)uczyć się, udzielać / udzielić, unikać / uniknąć, używać / użyć, wymagać, wstydzić się, wystarczać / wystarczyć, wzywać / wezwać, zabraniać / zabronić, zaczerpnąć, zakazywać / zakazać, zapominać / zapomnieć, zazdrościć, żałować, (za)żądać, życzyć

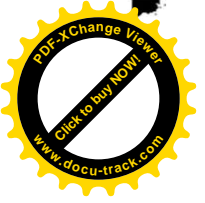
Czasowniki z przedrostkami do-, na-: (najczęstsze znaczenie to: ‘dodanie czegoś do czegoś, co już wcześniej zostało zrobione, lub osiągnąć jakiś cel’)

D

doczekać się (wiosny)
dogotować (zupy)
dokroić (chleba)
dokupić (wina)
dolać (wody)
doliczyć się (pieniędzy)
doprosić się (oddania długu)
dorobić się (majątku)
dosmażyć (placków)
dosypać (soli)
dożyć (stu lat)
nabrać (jabłek)
naczytać się (kryminałów)
nadrobić (chleba)
nagadać (głupstw)
nagromadzić (zapasów)
najeść się (owoców)
nakupić (zabawek)
nałamać (gałęzi)
nałykać się (powietrza)
nanosić (węgla)
naopowiadać (ciekawostek)
naparzyć (herbaty)
narobić (powideł)
narwać (jabłek)
nasadzić (pomidorów)
naskrobać (ziemniaków)
nasypać (ziarna)
nazbierać (gałęzi)
naznosić (desek)

B

czekać (na wiosnę)
gotować (zupę)
kroić (chleb)
kupić (wino)
lać (wodę)
liczyć (pieniądze)
prosić (o oddanie długu)
robić (majątek)
smażyć (placki)
sypać (sól)
żyć (sto lat)
brać (jabłka)
czytać (kryminały)
drobić (chleb)
gadać (głupstwa)
gromadzić (zapasy)
jeść (owoce)
kupić (zabawki)
łamać (gałęzie)
łykać (powietrze)
nosić (węgiel)
opowiadać (ciekawostki)
parzyć (herbatę)
robić (powidła)
rwać (jabłka)
sadzić (pomidory)
skrobać (ziemniaki)
sypać (ziarno)
zbierać (gałęzie)
znosić (deski)

4.

w zdaniach po liczebnikach określonych i nieokreślonych od dwu wzwyż w połączeniu z rzeczownikami **męskoosobowymi** i od pięciu wzwyż w połączeniu z **męskożywotnymi, męskorzeczowymi**, nijakimi i żeńskimi,

np. **kilka chlebów** + **jest, było, będzie**

trochę jarzyn + **jest, było, będzie**

(D. l. mn. rzeczowników policzalnych)

mało czasu + **jest, było, będzie**

kilo cukru + **jest, było, będzie**

(D. l. poj. rzeczowników niepoliczalnych)

dwóch panów, pięć pań + **jest, było, będzie**

trzech mężczyzn, sześć psów + **jest, było, będzie**

czterech studentów, siedem stołów + **jest, było, będzie**

pięciu kolegów, osiem okien + **jest, było, będzie**

UWAGA:

Liczebniki określone i nieokreślone oprócz przysłówek (np. dużo, mało, trochę) w połączeniu z rzeczownikami **rodzaju męskoosobowego** mają formy: kilku, kilkunastu, kilkudziesięciu, kilkuset, paru, wielu, pięciu, sześciu... **niemęskoosobowego**: kilka, kilkanaście, kilkadziesiąt, kilkaset, pięć, sześć...

5.

w funkcji wyrażenia adverbialnego i nie jest implikowany przez **czasownik**

a) określa daty

np. Adam urodził się **dziesiątego marca** tysiąc dziewięćset **siedemdziesiątego roku**.

b) wyraża relację czasową

np. Zajęcia są **od ósmej do drugiej**.

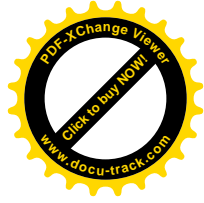
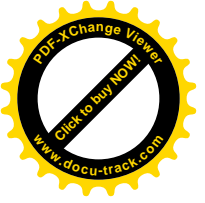
Wakacje są **od lipca do października**.

6.

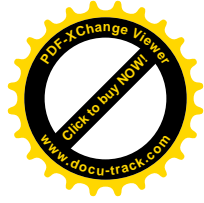
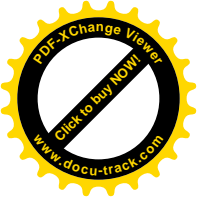
po przyimkach

Wybrane przyimki łączące się z dopełniaczem:

	<i>znaczenie</i>	<i>przykład</i>
bez	– brak, wyłączenie	kawa bez cukru
blisko	– miejsce	bank jest blisko poczty
dla	– cel	napił się koniaku dla odwagi

do	–	przeznaczenie przedmiotu kierunek granica czasu przeznaczenie	kwiatki dla Ewy idę do domu do jutra maszynka do golenia
dookoła // dokoła			
	–	miejsce	siedzieliśmy dookoła stołu
koło	–	miejsce ilość w przybliżeniu czas w przybliżeniu	telewizor stoi koło okna koło dziesięciu studentów spotkajmy się koło siódmej
naprzeciwko // naprzeciw			
	–	miejsce	mieszkam naprzeciwko banku
na środku	–	miejsce	na środku pokoju stał stół
niedaleko	–	miejsce	niedaleko domu jest park
obok	–	miejsce	Marek siedział obok mnie
od	–	kierunek (skąd?) kierunek (osoba) źródło pochodzenia czas (od kiedy) czas (trwanie) przeznaczenie element czegoś strona obiektu przyczyna zewnętrzna specjalizacja osoby, rzeczy	wiatr wiał od morza wracam od Marii wiem to od kolegi od jutra się odchudzam głowa boli mnie od czwartku tabletki od bólu głowy klucz od szafy wejście od podwórza mokry od deszczu
około	–	przybliżenie	specjalista od sprzedaży około dwóch osób
oprócz	–	wyłączenie	byli wszyscy oprócz Marka
podczas	–	czas	czytał gazetę podczas śniadania
spod	–	kierunek (skąd?) od jakiegoś punktu	wyjął list spod książek pochodzi spod Gdańska
sprzed	–	czas	to jest wiadomość sprzed miesiąca
		miejsce (skąd?)	ukradli mi samochód sprzed domu
u	–	miejsce (osoba) bliskość część całości	był u fryzjera u podnóża gór palec u nogi
w czasie	–	czas	odpocząłem w czasie wakacji

w ciągu	–	czas	nauczył się języka w ciągu roku
w razie	–	warunek	w razie deszczu, spotkamy się w środku
wśród	–	miejsce (w otoczeniu)	dobrze się czuł wśród swoich
z	–	kierunek (skąd)	wraca z domu
		źródło informacji	wiem o tym z gazet
		przyczyna	zemdlała z braku powietrza
		wzór, model	śpiewała z nut
		początek w czasie	rachunek z ubiegłego roku
		wyróżnienie	najmłodszy z braci;
			koleżanka ze szkoły
		material (z czego)	filiżanka z porcelany
		stopień nasilenia	kochać z całego serca
z powodu	–	przyczyna	nie był w pracy z powodu choroby
zza	–	kierunek (skąd)	patrzyła zza firanek

7.

po przymiotnikach, imiesłowach przymiotnikowych w funkcji predykatu, np. Był pewny swojego zdania.

Przymiotniki implikujące dopełniacz:

bliski, ciekawy (ciekaw), głodny, godny (godzien), pewny, spragniony, syty, świadomy (świadom), wart (warty), winny (winien), żądny.

8.

w konstrukcji przymiotnik + przyimek: dla, wobec, do, od, z

np. skory do gniewu, dobry dla niego

9.

w połączeniu z innym rzeczownikiem może wyrażać:

a) posesywność (opowiada na pytania: czyj? czyja? czyje?)

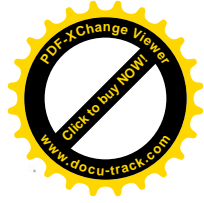
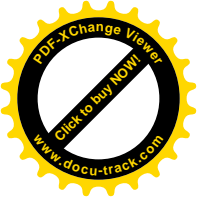
np. buty dziecka
brat Adama
kolega siostry

b) uzupełnia znaczenie innego rzeczownika

np. miłośnik teatru
chwila spokoju
bał aktorów

c) część wydzieloną z całości

np. butelka piwa
szklanka mleka
kostka masła

d) osobę działającą

- np. występy studentów
- utwory Chopina
- odpowiedź studenta

e) przedmiot czynności po rzeczownikach odczasownikowych

- np. oglądanie telewizji
- wygłaszanie wykładu

f) ogólną relację

- np. centrum miasta
- zapach kwiatów

Ćwiczenia wdrażające

Dopełniacz po czasowniku zaprzeczonym

Ćwiczenie 23

W miejsce kropek wstaw formy dopełniacza liczby mnogiej od rzeczowników podanych w nawiasie.

Wzór: (choroba) Boję się takich ...**chorób**...

o // ó

1. (groźba) Nie boję się twoich
2. (osoba) Nie znam tych
3. (woda) Nie kupuj tych mineralnych.
4. (siostra) Mam pięć
5. (ozdoba) Nie lubię takich
6. (jagoda) Musimy nazbierać trochę
7. (zapora) Na rzece Wiśle nie ma
8. (rozmowa) Nie cierpię takich
9. (droga) W tym kraju nie ma dobrych
10. (szkoła) W tym mieście nie ma dobrych

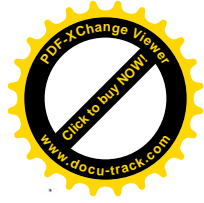
ale

1. (żona) Szkoda, że nie mam dwóch
2. (opona) Nie naprawię już tych
3. (zasłona) Nie pierz tych w tym proszku.
4. (antyfona) Zakonnice nie zaśpiewały
5. (ambona) W tych kościołach nie ma barokowych
6. (korona) Nie znaleziono królewskich.
7. (matrona) Nie lubię apodyktycznych
8. (strona) W książce nie było ostatnich
9. (wrona) Dlaczego nie przepędzą tych
10. (tona) Nie ma tutaj śmieci.

ale

Ø -e

1. (panna) Nie znam tych
2. (wanna) W tej fabryce nie produkuje się

Ø // -e (-ek) przed zakończeniem -ka

1. (pralka) W sklepie nie było polskich
2. (sąsiadka) Nie zapraszam swoich
3. (aktorka) W tym teatrze nie ma dobrych
4. (sukienka) Nie lubię tych
5. (złotówka) Nie licz już tych
6. (przyjaciółka) Nie znasz moich nowych
7. (walizka) Nie zabieraj dwóch
8. (butelka) Nie oddawaj tych
9. (kuzynka) Nie znam wszystkich moich
10. (książka) Nie przeczytałem jeszcze tych

ale

1. (pasieka) Sąsiad nie miał pszczelich.
2. (powieka) Nie zamykaj
3. (kaleka) Brakuje udogodnień dla
4. (bazylika) W tym mieście nie ma
5. (kronika) Nie musisz zaglądnąć do starych
6. (apteka) Na tej ulicy nie ma
7. (Nauka) W tym małym mieście nie ma siedziby Akademii
8. (sztuka) Nie widziałem najnowszych S. Mrożka.
9. (peruka) Ona nie ma
10. (luka) W kodeksie karnym nie powinno być prawnych.

Ø // -e (-ek) przed zakończeniem -ko

1. (żelazko) W tym sklepie nie można kupić
2. (łóżko) Brakuje dwóch
3. (jabłko) Nie lubię kwaśnych
4. (biurko) Nie kupiliśmy jeszcze
5. (ciastko) Nie jem z kremem.
6. (jajko) Nie dałaś jeszcze do ciasta.
7. (białko) Z tych nie ubijemy piany.
8. (żółtko) Nie jedz, bo będziesz miał sklerozę.
9. (słówko) Nie muszę uczyć się nowych
10. (oczko) Nie złapiesz tych w pończosze.

ale

1. (wysypisko) Wszędzie brakuje śmieci.
2. (palenisko) Nie wolno zostawiać nie dogaszonych w lesie.
3. (siedlisko) W organizmie nie odkryto zakażenia.

4. (pogorzelnisko) Nie zdecydowano się na odbudowę tych
5. (boisko) W mieście brakowało sportowych.
6. (zjawisko) Nie zaobserwowano innych niezwykłych w przyrodzie.
7. (łowisko) Rybacy nie powrócili jeszcze z swoich
8. (łóżysko) Nie wyczyściłeś jeszcze tych brudnych
9. (legowisko) Niedźwiedzie nie wyszły jeszcze ze swoich
10. (nazwisko) Nie znam tych studentów.

Ćwiczenie 24

Zamień podane zdania w formie twierdzącej na przeczącą.

Wzór: Znam tę starszą panią.	Nie znam tej starszej pani.

A. rodzaj męski

1. Kupię ten stary samochód
2. Poznaję tego człowieka
3. Zmienię swój sposób bycia
4. Zapłacę ten duży rachunek
5. Oglądnę ten ciekawy film
6. On zdał trudny egzamin
7. Przeczytałem ten artykuł
8. Lubię swój akademik
9. Masz trudny charakter
10. Poznałem nowego kolegę
11. Widzieliśmy te rasowe psy
12. Rozumieliśmy swoje błędy
13. Zatrzymali nasze dokumenty
14. Przeprasili tych chłopców
15. Poznaliśmy naszych lektorów
16. Znaleźliśmy wasze listy
17. Skończyliśmy te projekty
18. Poprosiliśmy o autograf tych poetów
19. Zerwaliśmy z nimi wszystkie kontakty
20. Oddali wszystkie podręczniki

B. rodzaj nijaki

1. Znam to dziecko
2. Lubię nasze miasto
3. Czytam często to czasopismo

4. Zatrzymam to sympatyczne zwierzę
5. Widzieliśmy to jezioro
6. Zwiedziliśmy muzeum historyczne
7. Rozumiem twoje postępowanie
8. Udowodnię to twierdzenie
9. Znam to miejsce
10. Cenię twoje zdanie
11. Lubię grzeczne dzieci
12. Rozumiemy wasze stanowiska
13. Widzieliśmy piękne jeziora
14. Zamknęliśmy te dzikie zwierzęta
15. Zwiedziliśmy wszystkie planetaria
16. Wymieniliśmy nasze okna
17. Znam twoje imiona
18. Rozumiemy wasze pytania
19. Lubię amerykańskie śniadania
20. Lubię kwaśne jabłka

C. rodzaj żeński

1. Znam tę dziewczynę
2. Odwiedziłem moją przyjaciółkę
3. Mam interesującą pracę
4. Zwiedziliśmy tę cerkiew
5. Lubię swoją wieś
6. Przerwę waszą dyskusję
7. Chyba polubię tę okolicę
8. Rozumiem waszą radość
9. Znamy ich odpowiedź
10. Oglądam naszą telewizję
11. Czytałem nowe powieści J. Pilcha
12. Znam wszystkie dzielnice
13. Oglądaliśmy wszystkie premiery
14. Poprawiliśmy wasze prace
15. Rozumiem ich krytyczne uwagi
16. Lubię czytać powieści kryminalne
17. Odwiedziliśmy nasze koleżanki
18. Zwiedzimy te miejscowości
19. Lubię ich twarze
20. Noszę czerwone sukienki

Ćwiczenie 25

W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę zaimków osobowych: **ja, ty, my, wy.**

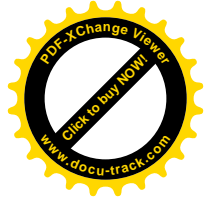
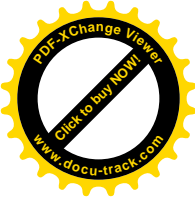
Wzór: Nie było (ja) ...**mnie**... w domu.

a)

1. Nie znam (wy) od tej strony.
2. Nie widzieliście (ja) dzisiaj wieczorem.
3. Nie widziałem (ty) dzisiaj na zajęciach.
4. Nie przerażaj (ja)!
5. Nigdzie nie mogłem (wy) znaleźć.
6. Nie namawiali (my) do wyjazdu.
7. Nie było (my) w domu po południu.
8. Nie winię (ty) za tę pomyłkę.
9. Nie było (ja) na tym zebraniu.
10. Nie zrozumieliśmy (wy) jak należy.

b)

1. Wczoraj nie dostałem listu od (ty)
2. Kolega nie pożyczył ode (ja) stu złotych.
3. On nie mieszka koło (ja)
4. Nie skorzystam z tej książki od (ty)
5. Nie siedziałem w kinie obok (wy)
6. Nie będziesz dzisiaj jeść u (my) obiadu?
7. Nie przychodźcie do (my) dziś wieczorem, tylko jutro rano.
8. Nie mamy do (wy) żalu.
9. Nie siadaj obok (ja)!
10. Nie napisałem do (ty) żadnego listu.

Ćwiczenie 26

Użyj właściwych form zaimków osobowych: **on, ona, ono, oni, one**.

- Podkreślone rzeczowniki zastąp odpowiednią formą zaimka osobowego.
- Podane w nawiasach formy zaimków w mianowniku zastąp formami w dopełniaczu.

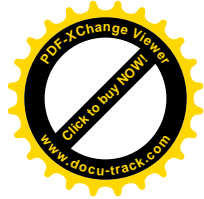
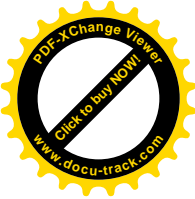
Wzór: a) Znasz <u>Martę</u> ?	Nie, nie znam ... jej ...
b) To nie są (oni)	To nie są ... ich ...rzeczy

a)

- Spotkaliście Marka? Nie, nie spotkaliśmy
- Widziałaś Agatę? Nie, nie widziałam
- Znasz Adama i Marka? Nie, nie znam
- Znacie Nowakowskich? Nie, nie znamy
- Spotkałeś sąsiadów? Nie, nie spotkałem
- Znasz Ewę i Krysię? Nie, nie znam
- Zaprosimy Basię? Nie, nie zaprosimy
- Przepraszysz kolegę? Nie, nie przeproszę
- Zapytasz kolegów? Nie, nie zapytam
- Spotkałaś Zbyszka z Haliną? Nie, nie spotkałam

b)

- Wracam od (on)
- Nie widzieliśmy (oni) prac.
- Nie spotkałem (on) w mieście.
- Nie było (one) w domu.
- Nie znalazłem (ona) w parku.
- Bez (ona) nie byłoby świąt.
- Zawsze siedzę obok (on)
- Oprócz (oni) nikt nie przyszedł.
- Pożyczę od (one) pieniędzy.
- Zatrzymam się u (on) w domu.

Ćwiczenie 27

Zapytaj o podkreślone wyrazy w zdaniu odpowiednią formą zaimków pytających: **jaki?, jaka?, jakie?, jacy?, jakie?; który?, która?, które?, którzy?, które?**

Wzór: Nie lubię wytrawnego wina. **Jakiego** wina nie lubisz?

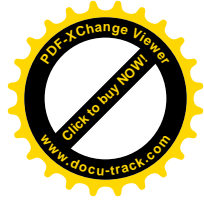
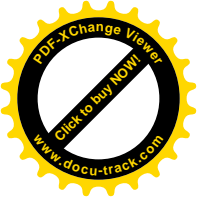
1. Nie znam tych ludzi. ludzi nie znasz?
2. Nie kocham tego dziecka. dziecka nie kochasz?
3. Nie spotkałem tej dziewczyny. dziewczyny nie spotkałeś?
4. Nie lubię nerwowych kolegów. kolegów nie lubisz?
5. Nie ubieraj czarnego garnituru! garnituru mam nie ubierać?
6. Nie toleruję niesłownych przyjaciół. przyjaciół nie tolerujesz?
7. Nie widziałem tego spektaklu. spektaklu nie widziałeś?
8. Nie kupię drogiej sukienki. sukienki nie kupisz?
9. Nie przeproszę tych koleżanek. koleżanek nie przeprosisz?
10. Nie zwiedziliśmy muzeum historycznego. muzeum nie zwiedziliście?
11. Nie chciałem ubrać tych butów. butów nie chciałeś ubrać?
12. Nie czytam nudnych książek. książek nie czytasz?
13. Nie szukam ładnej, ale mądrej dziewczyny. dziewczyny szukasz?
14. Nie lubię dużych psów. psów nie lubisz?
15. Nie zazdroszczę ci takiego dziecka. dziecka mi nie zazdrościsz?

Ćwiczenie 28

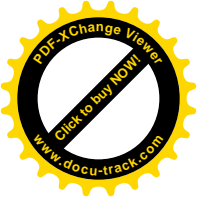
Odpowiedz na zadane pytania, używając w odpowiedzi zaimków nieokreślonych w negatywnej formie: **nikt, nic, żaden, żadna, żadne, żadni, żadne.**

Wzór: Czy znasz jakiegoś Francuza?
Nie, nie znam ...**żadnego**... Francuza.

1. Czy widziałeś któregoś z naszych profesorów?
.....
2. Czy spotkaliście po drodze jakiegoś turystę?
.....
3. Czy czytaliście jakąś powieść J. Andrzejewskiego?
.....

4. Czy zdawaliście jakiś egzamin?
.....
5. Czy poznałeś którąś z polskich aktorek?
.....
6. Czy ktoś był w pokoju?
.....
7. Czy coś z tego rozumiesz?
.....
8. Czy w pokoju byli jacyś ludzie?
.....
9. Czy po wykładzie była jakaś dyskusja?
.....
10. Czy były jakieś problemy?
.....
11. Czy zmieniono jakieś przepisy?
.....
12. Czy coś ruszałeś na moim biurku?
.....
13. Czy kogoś szukałeś?
.....
14. Czy czegoś potrzebujesz?
.....
15. Czy coś znalazłaś?
.....
16. Czy oni kogoś oszukali?
.....
17. Czy jakieś dziecko zachorowało?
.....
18. Czy poznaliście jakichś cudzoziemców?
.....
19. Czy znasz którąś z tych dziewcząt?
.....
20. Czy będziesz hodować jakieś zwierzęta?
.....

Ćwiczenie 29

Odpowiedz na zadane pytania w formie przeczącej.

Wzór: Czy widziałeś kogoś?	Nie, nikogo nie widziałem
Czy uczysz się czegoś?	Nie, niczego się nie uczę.

1. Czy bałeś się czegoś?
2. Czy wszedłeś do czyjegoś pokoju?
3. Czy uciekasz od czegoś?
4. Czy słuchasz czyichś rad?
5. Czy czegoś żałujesz?
6. Czy dzwoniłeś do kogoś?
7. Czy czegoś się napijesz?
8. Czy wstydziście się czegoś?
9. Czy korzystaliście z czyichś rad?
10. Czy potrzebujesz czyjejś pomocy?

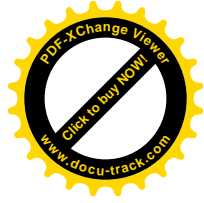
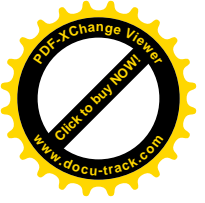
Dopełniacz w zdaniach z czasownikiem „być” w formie osobowej.

Ćwiczenie 30

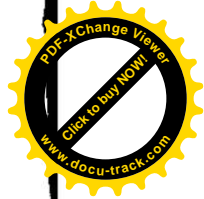
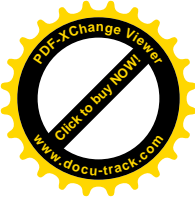
W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę rzeczowników podanych w nawiasie.

Wzór: W lodówce jest kefir, ale nie ma (masło, kielbasa, szynka) ... masła, kielbasy, szynki ...

1. W pokoju jest szafa, ale nie ma (tapczan, kredens, stół)
2. Na półce było radio, ale nie było (telewizor, magnetowid, magnetofon)
3. Na podłodze jest linoleum, ale nie ma (dywan, chodnik, futrzak)
4. W kuchni był stół, ale nie było (lodówka, zlewozmywak, piec)

5. W szufladzie była gumka, ale nie było (długopis, linijka, ołówek)
.....
6. Na piecu jest rondel, ale nie ma (garnek, patelnia, czajnik)
.....
7. Na przyjęciu będzie Maria, ale nie będzie (Janek, Zosia, Agata)
.....
8. W przedpokoju jest wieszak, ale nie ma (garderoba, lustro, półka)
.....
9. W łazience jest ręcznik, ale nie ma (mydło, szampon, pasta do zębów)
.....
10. W mieście będzie muzeum, ale nie będzie (kino, teatr, sala wystawowa)
.....
11. Na stole są talerze, ale nie ma (noże, widelce, łyżki)
.....
12. W szafie były krawaty, ale nie było (koszule, spodnie, ubrania)
.....
13. W mieszkaniu były dywany, ale nie było (krzesła, stoły, łóżka)
.....
14. Na parkingu są wolne miejsca, ale nie ma (auta, motocykle, rowery)
.....
15. W schronisku były łóżka, ale nie było (poduszki, kołdry, prześcieradła)
.....
16. W sklepie jarzynowym są ziemniaki, ale nie ma (pomidory, ogórki,
 rzodkiewki)
17. W tym sklepie będą tylko spodnie, ale nie będzie (garnitury, płaszcze,
 kostiumy)
18. W sklepie rybnym były makrele, ale nie było (dorsze, karpie, śledzie)
.....
19. W piekarni są chleby, ale nie ma (bułki, rogaliki, ciastka)
.....
20. W kiosku są gazety, ale nie ma (bilety, kosmetyki, książki)
.....

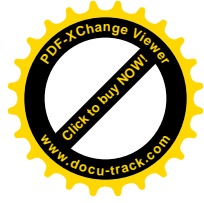
Dopełniacz implikowany przez czasownik

Ćwiczenie 31

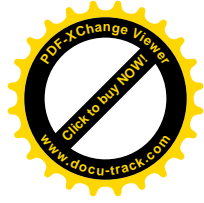
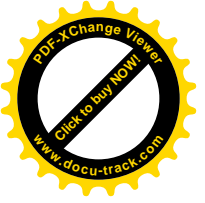
W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę rzeczowników podanych w nawiasie.

Wzór: Brakuje mi (czas, odpoczynek, cierpliwość) ...**czasu, odpoczynku, cierpliwości**...

1. Chcę (spokój, zrozumienie, twoje dobro)
2. Pragniemy (miłość, szacunek, spokojne życie)
3. Żądamy (sprawiedliwość, porządek, wysokie zarobki)
4. Żał mi (brat, kolega, ostatnie wakacje)
5. Życzę wam (zdrowie, powodzenie, długie życie)
6. Domagamy się (opieka, uczciwość, sprawiedliwe sądy)
7. Boimy się (życie, śmierć, groźne choroby)
8. Wystarczy nam (siła, pieniądze, dobra wola)
9. Brak im (kultura, wychowanie, dobry smak)
10. Spróbujemy (perswazja, negocjacje, twój tort)
11. Szkoda (czas, zdrowie, twoje nerwy)
12. Używamy (komputer, kalkulator, ta maszyna)
13. Bronimy (majątek, ojczyzna, swoje poglądy)
14. Słuchamy (radio, audycja, nowe wiadomości)
15. Udzielamy (pożyczka, pomoc, dobre rady)

16. Spodziewam się (nagroda, goście, nowe problemy)
17. Wstydę się (nieuctwo, niewiedza, swoje postępowanie)
18. Poszukujemy (mieszkanie, korepetytor, dobra praca)
19. Zabronili nam (picie alkoholu, palenie papierosów, nocne odwiedziny)
20. Unikam (ludzie, kłopoty, nasze sąsiadki)
21. Obawiamy się (zima, przeziębienie, silne mrozy)
22. W pracy potrzebujemy (spokój, zadowolenie, miła atmosfera)
23. Nauczyciele wymagali (wiadomości, postęp w nauce, prace domowe)
24. Rodzice oczekują od nas (miłość, opieka, dobre słowa)
25. Zapomnieliśmy (pieniądze, klucze, nasze parasole)
26. Powinnaś skosztować (zupa, sałatka, drugie danie)
27. Policjanci pilnują (porządek, dyscyplina, nasze mienie)
28. Oni zazdroszczą nam (powodzenie, szczęście, dobre samopoczucie)
29. Uczymy się (matematyka, chemia, języki obce)
30. Ubywa (dzień, noc, lata)

Dopełniacz po wyrazach określających ilość

Ćwiczenie 32

Użyj w podanych zdaniach liczebników nieokreślonych i przysłówków: dużo, mało, trochę. (Pamiętaj o regule: D. l. mn. – rzeczowniki policzalne, D. l. poj. – rzeczowniki niepoliczalne.)

Wzór: a) W sali są uczniowie. (kilku)	W sali jest kilku uczniów.
b) Ania zjadła cukierki. (dużo)	Ania zjadła dużo cukierków.

a)

1. W szkole uczą się dzieci. (dużo)
2. W auli są studenci. (mało)
3. Na półce leżą gazety. (parę)
4. W poczekalni są pasażerowie. (mało)
5. U lekarza czekają pacjenci. (dużo)
6. Koledzy słuchali radia. (kilku)
7. W lodówce jest masło. (mało)
8. W tej fabryce pracują cudzoziemcy. (kilku)
9. W sklepie byli klienci. (niewiele)
10. W hotelu mieszkają Francuzi. (paru)

b)

1. Spotkaliśmy naszych znajomych. (kilku)
2. Kupiliśmy ser. (trochę)
3. Podaj mi cukier. (trochę)
4. Kup mi jabłka. (kilogram)
5. Posadziłem kwiatki. (dużo)
6. Przynieś jarzyny z ogródka. (trochę)
7. Jedliśmy owoce. (dużo)
8. Wypiliśmy piwo. (dużo)
9. Wylałem mleko. (trochę)
10. Przegraliśmy mecz. (kilka)

Ćwiczenie 33

Wstaw po liczebnikach nieokreślonych 'ile', 'tyle' formę dopełniacza liczby mnogiej (rzeczowniki policzalne) lub pojedynczej (rzeczowniki niepoliczalne).

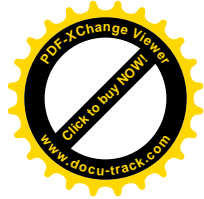
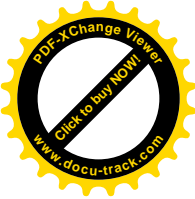
Wzór: a) Ile (koleżanka) ...**koleżanek**... przyjdzie na przyjęcie?
b) Skąd tyle (brud) ...**brudu**... w tym domu?

a)

1. Ile masz (pieniądze) ?
2. Ilu (uczeń) zdało egzamin?
3. Ile trzeba dać (jajko) do tego ciasta?
4. Ile (rok) będą budować tę autostradę?
5. Ile (cukier) dajesz do szklanki herbaty?
6. Ile zjesz (kielbasa) ?
7. Ilu masz (przyjaciół) ?
8. Ile (osoba) będzie na przyjęciu?
9. Ile zjecie (ciastko) ?
10. Ile (róża) mam kupić?

b)

1. Czy oni mają aż tyle (dziecko) ?
2. Aż tyle (kilometr) jest do Warszawy?
3. Tyle (ćwiczenie) jest do zrobienia na zadanie domowe?
4. Tylu (mężczyzna) wzięło udział w konkursie?
5. Aż tylu (cudzoziemiec) uczy się języka polskiego?
6. Mam tyle (zmartwienie), że nie wiem, jak je rozwiążę?
7. On ma tyle (energia), że nas wszystkich przeżyje!
8. Miałeś tyle (okazja), żeby z nim porozmawiać!
9. Ona ma tyle (rok) ile moja mama.
10. Mój syn zje tyle (mięso) ile mój mąż.

Ćwiczenie 34

Podane w nawiasie cyfry napisz literami, a rzeczowników użyj w dopełniaczu.

Wzór: W sali jest (15, krzesło) ...**piętnaście krzesel**...
 W sali nie ma ...**piętnastu krzesel**...
 W sali jest (15, poseł) ...**piętnastu posłów**...
 W sali nie ma ...**piętnastu posłów**...

1. Na stole leży (6, zeszyt) i (7, książka)
2. Na boisku gra w piłkę (2, chłopiec)
3. (22, uczeń) uczy się w tej klasie.
4. W tym teatrze jest (500, miejsce)
5. W naszym instytucie studiuje (100, student)
6. W hotelu mieszka (300, gość)
7. W konkursie wzięło udział (13, zawodnik)
8. W brydża grało tylko (4, kolega)
9. W poczekalni czekało (18, pacjent)
10. Do pracy nie przyszło (3, nauczyciel)
11. W naszym mieście żyje (150, bezdomny)
12. W naszej rodzinie jest (2, lekarz)
13. Na moim osiedlu nie ma (6, sklep)
14. Na moim osiedlu jest (20, blok)
15. Nie napisałem (8, ćwiczenie)
16. Nie zdałem (2, egzamin)
17. Nie było mnie (5, miesiąc)
18. (9, osoba) nie przyszło do pracy.
19. Nie zarobiłem (4, tysiąc)
20. Zamknięto (7, szkoła)

Ćwiczenie 35

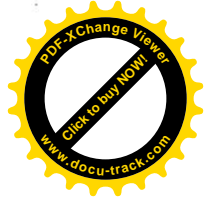
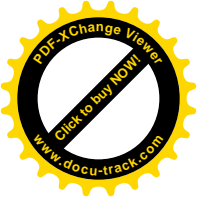
Używając podanych liczebników i przysłówków określających ilość, przekształć podane zdania według wzoru.

Wzór: W mieszkaniu spali młodzi mężczyźni. (kilku)
 W mieszkaniu **spало kilku młodych mężczyzn**.

1. Protestujący studenci zebrali się w Rynku.
 Kilkuset

2. Leniwi uczniowie poszli na wagary.
Kilkunastu
3. Starsze kobiety stały przed sklepem.
Kilka
4. Młodzi ludzie poszli na dyskotekę.
Kilku
5. Zaproszeni goście przyszli na spotkanie.
Niedużo
6. Starsi robotnicy wykorzystali swój urlop.
Niewielu
7. Połamane krzesła stały na strychu.
Kilka
8. Moje koleżanki uczą się w tej szkole.
Pięć
9. W sklepie pracują nowe ekspedientki.
Kilka
10. W ogrodzie rosną drzewa owocowe.
Dużo
11. Małe dzieci pojedą na wakacje.
Dużo
12. Nowe samochody stały na parkingu.
Niewiele
13. Egzotyczne zwierzęta były w ZOO.
Dużo
14. Moje koleżanki zdały już egzamin.
Dziesięć
15. Bogaci Polacy wyjeżdżają na wakacje do Afryki.
Wielu
16. Znani aktorzy grają w tym teatrze.
Paru
17. Sławni naukowcy przyjadą na konferencję.
Kilku
18. Wzorowi żołnierze dostali przepustki.
Trzech
19. Bezdomne psy chodziły po parku.
Parę
20. Moi przyjaciele są inżynierami.
Kilku

Dopełniacz w funkcji wyrażenia adwerbalnego

a) dopełniacz po określeniu daty

Ćwiczenie 36

Podane w nawiasie daty użyj w dopełniaczu i zamień cyfry na wyrazy.

Wzór: Urodziłem się (21 marzec) ...**dwudziestego pierwszego marca**...

1. Mój ojciec urodził się (13 kwiecień)
2. Moja mama urodziła się (2 maj)
3. Zdałem maturę (25 maj)
4. Rozpocząłem studia (1 październik)
5. Obroniłem pracę magisterską (17 czerwiec)
6. Poznałem Ewę (10 grudzień)
7. Ożeniłem się (3 wrzesień)
8. Syn urodził się (1 styczeń)
9. Córka urodziła się (4 luty)
10. Przyjechałem do Polski (30 sierpień)

b) dopełniacz w relacji czasowej

Ćwiczenie 37

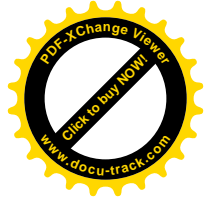
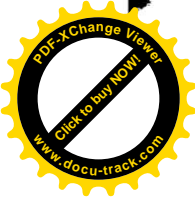
Podanych w nawiasach wyrazów użyj w dopełniaczu.

Wzór: Od (środa) ...**środy**... do (sobota) ...**soboty**... nie było wody.
Od (piąta) ...**piątej**... do (siódma) ...**siódmej**... padał deszcz.

1. Zajęcia trwały od (ósma) do (dwunasta)
2. Zima trwa od (grudzień) do (marzec)
3. Wiosna trwa od (marzec) do (czerwiec)
4. Lato trwa od (czerwiec) do (wrzesień)
5. Jesień trwa od (wrzesień) do (grudzień)
6. Zebranie trwało od (druga) do (czwarta)
7. Nie będzie mnie w domu od (pięć) do (sześć) godzin.
8. Jajko na miękko należy gotować od (trzy) do (cztery)
..... minut.
9. Jutro będzie chłodniej od (cztery) do (pięć) stopni.

10. Będę w mieście od (jedna) do (dwie) godzin.
11. Na wynajęcie pokoju musisz przeznaczyć od (trzysta) do (pięćset) złotych.
12. Na wynajęcie mieszkania musisz przeznaczyć od (osiemset) do (tysiąc) złotych.
13. Będę na ciebie czekać tylko od (dziewiąta) do (dziesiąta)
14. Lekarz przyjmuje od (szesnasta) do (osiemnasta)
15. Od (dwudziesta druga) do (szósta) rano obowiązuje cisza nocna.
16. Syn może słuchać muzyki rockowej od (rano) do (wieczór)
17. Od (świt) do (noc) uczyłem się do egzaminu.
18. Sklep był zamknięty od (poniedziałek) do (środa)
19. Weekend trwa od (piątek) do (niedziela)
20. Hotel kosztuje od (sto) do (dwieście) złotych.

Dopełniacz po wybranych przyimkach

Przyimki kierunku i miejsca

Ćwiczenie 38

Użyj odpowiedniego przyimka i formy dopełniacza od rzeczowników w nawiasie:

- a) **'do'** (określa miejsce, do którego kieruje się czynność – dokąd?, do czego?, do kogo?) i
- 'z'** (określa ruch na zewnątrz, z jakiegoś miejsca – skąd?, z czego?)
- b) **'do'** (określa miejsce, w którym znajduje się jakaś osoba – dokąd?, do kogo?)
- 'od'** (określa ruch na zewnątrz od jakiejś osoby – od kogo?)
- 'u'** (określa miejsce, w którym ktoś jest u jakiejś osoby – u kogo?)

Wzór: a) Jadę ...**do**... (Poznań) ...**Poznania**... Wracam ...**z**... **Poznania**.
 b) Jadę ...**do**... (brat) ...**brata**... Wracam ...**od**... **brata**.
 Byłem ...**u**... (brat) ...**brata**... Wracam ...**od**... **brata**.

a)

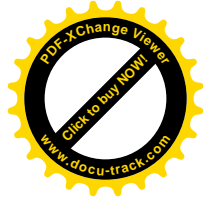
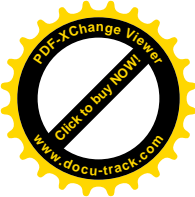
1. Wchodzimy (restauracja)
 Wychodzimy
2. Oni idą (kino)
 Oni wracają
3. Ta droga prowadzi (wieś)
 Ta droga prowadzi
4. Uciekliśmy (dom)
 Uciekliśmy
5. On wszedł (pokój)
 On wyszedł
6. Pojechałem (miasto) o piątej.
 Wróciłem o ósmej.

7. Wsiedliśmy (tramwaj)
Wysiedliśmy
8. Wsiedliśmy (pociąg)
i przesiadliśmy się (autobus)
9. Niesiemy zakupy (sklep)
..... (dom)
10. Ona wiezie dziecko (przedszkole)
..... (dom)

b)

1. Idę (kolega)
Wracam
Byłem (kolega)
2. Jadę (kuzyn)
Wracam
Byłem (kuzyn)
3. Jedziemy (ojciec)
Wracamy
Byliśmy (ojciec)
4. Często chodzimy (dziadkowie)
Teraz wracamy
Byliśmy (dziadkowie)
5. Idziemy (krewni)
Wracamy
Jesteśmy (krewni)
6. Przyszli (teściowie)
Wrócili
Byli (teściowie)
7. Przyszłam (Maria) o piątej.
Wysłam o szóstej.
Byłam (Maria) o piątej.
8. Wstąpiły (my) o dziesiątej.
Wyszły o jedenastej.
Były (my) o dziesiątej.

9. Przyjechaliśmy (oni) o pierwszej.
 Wyjechaliśmy o trzeciej.
 Byliśmy (oni) o pierwszej.
10. Przyszliśmy (on) o drugiej.
 Wyszliśmy o czwartej.
 Byliśmy (on) o drugiej.

Ćwiczenie 39

Użyj właściwych przyimków **'do'** + dopełniacz (ruch w kierunku, gdzie coś lub ktoś się znajduje), **'na'**+ biernik (gdzie coś ma mieć miejsce, ma się odbyć, ma zostać spożyte) **'po'**+ biernik (po kogo?, po co? w jakim celu?).

Wzór: Idę ...**do**... restauracji ...**na**... lub ...**po**... obiad.
 Idę ...**do**... sklepu ...**po**... cukier.

1. Wybieramy się filharmonii koncert.
2. Idę kiosku gazety.
3. Jutro idziemy opery balet.
4. Wracam domu brata.
5. Poszedł biblioteki książki.
6. Idę piwiarni lub piwo.
7. Poszliśmy parku spacer.
8. Poszliśmy kina ciekawy film lub bilety.
9. Wróciliśmy domu kolację lub pieniądze.
10. Poszliśmy holu przerwę lub krzesła.
11. Poszliśmy muzeum wystawę lub foldery.
12. Janek zaprosił mnie siebie kolację.
13. Muszę iść dziekanatu zaświadczenie.
14. Mam zamiar pójść .. Jacka kawę lub książki.
15. Muszę iść profesora egzamin lub zaliczenie.
16. Mam iść szpitala badania lub ... wyniki badań.
17. Wybieram się klubu dyskotekę.
18. Wpadnę mamy plotki lub poradę.
19. Wyjedziemy Gdańska wakacje.
20. Pójdziemy baru placki lub pierogi.

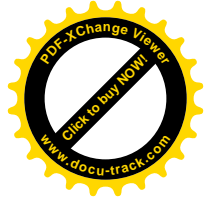
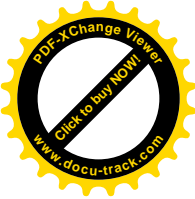

Ćwiczenie 40

Odpowiedz na zadane pytania używając podanych w nawiasie słów i odpowiednich przymków: **do + dopełniacz** (kierunek); **na, po + biernik** (cel, przyczyna).

Wzór: Dokąd tak pędzisz? (kino, ostatni seans)
Do kina na ostatni seans.

1. Dokąd wyjeżdżasz? (Zakopane, narty)
.....
2. Gdzie idziesz? (sklep, proszek do prania)
.....
3. Gdzie pójdziesz w niedzielę? (mama, urodziny)
.....
4. Gdzie pójdziemy w sobotę? (klub, dyskoteka)
.....
5. Dokąd się tak śpieszycie? (szkoła, lekcje)
.....
6. Dokąd pojedziecie na wakacje? (Francja, Riwiera)
.....
7. Gdzie ona idzie? (apteka, lekarstwo)
.....
8. Gdzie idziesz po zajęciach? (akademik, kolacja)
.....
9. Gdzie pójdziemy po południu? (muzeum, wystawa)
.....
10. Gdzie on wyjeżdża? (Warszawa, konferencja)
.....
11. Gdzie masz zamiar pójść teraz? (dom towarowy, zakupy)
.....
12. Dokąd jedziesz? (stacja benzynowa, benzyna)
.....
13. Dokąd tak wcześnie wychodzisz? (szpital, wyniki badań)
.....
14. Gdzie to dziecko codziennie chodzi? (przychodnia, gimnastyka)
.....
15. Gdzie mnie zapraszasz? (teatr, komedia muzyczna)
.....
16. Dokąd idziesz? (Robert, imieniny)
.....

17. Gdzie ona idzie? (Zbyszek, książki)

.....

18. Gdzie wychodzisz? (piwnica, konfitury)

.....

19. Dokąd idą ci ludzie? (centrum, manifestacja)

.....

20. Gdzie lecisz? (koleżanka, kawa)

.....

Ćwiczenie 41

Wpisz właściwe do kontekstu przyimki, a podanych wyrazów użyj w dopełniaczu.

Przyimki: 'z' (skąd, z jakiego miejsca) – 'do' (dokąd, do jakiego miejsca)

'z' (z jakiej instytucji) – 'do' (do jakiej osoby, instytucji)

'od' (od jakiegoś punktu, miejsca) – 'do' (do jakiegoś punktu, miejsca)

'od' (od jakiej osoby) – 'do' (jakiej osoby)

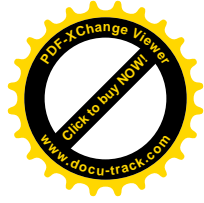
Wzór: (Warszawa, Kraków) ...**Z Warszawy do Krakowa**... jechaliśmy prawie 3 godziny.

(ministerstwo, dyrektor) To jest list ...**z ministerstwa do dyrektora**...

(dworzec, centrum) ...**Od dworca do centrum**... jest tylko 5 minut.

(Marek, Ewa) Przyniosłem list ...**od Marka do Ewy**...

1. (Kraków, Katowice) jest już autostrada, a potem pojedziemy dwupasmówką.
2. (dom, miejsce pracy) mam tylko 5 minut piechotą.
3. (osiedle, miasto) Jest bardzo dobra komunikacja
4. Był telefon (Marysia, Marek)
5. Przyszedł rachunek (elektrociepłownia, ty)
6. (boisko, szatnia) Zawodnicy szli bardzo zmęczeni.
7. (Gdańsk, Toruń) Droga była okropna, bo padał deszcz.
8. (to miejsce, most) Ta rzeka jest niebezpieczna
9. Procesja szła (Wawel, rynek)
10. Tramwaj (ja, uniwersytet) jedzie około pięciu minut.

11. Przyszło pismo (rektor, dyrektor Instytutu)
.....
12. (Bronowice, poczta) możesz
dojechać tramwajem.
13. (Wrocław, Poznań) jeżdżą
dwa ekspresy dziennie.
14. (ty, ja) jest taka sama
droga jak (ja, ty)
15. (początek drogi, koniec drogi)
..... czułem się bardzo dobrze.
16. (szczyt góry, wieś) Zejście
trwało prawie dwie godziny.
17. Sekretarka rozniosła pisma (dziekan, wszystkie instytuty)
18. (pętla tramwajowa, my)
jest tylko 3 minuty.
19. Chodzę (koledzy, koleżanki)
prosząc ich o pomoc, której nikt mi nie chce udzielić.
20. Przyszło wezwanie (wojsko, twój brat)
.....

Ćwiczenie 42

Wpisz właściwe do kontekstu przyimki, a podanych wyrazów użyj w dopełniaczu lub miejscowniku.

'u' + dopełniacz (wskazuje na osobę, do której się ktoś zwraca lub u której się znajduje)

'w', + miejscownik (określa miejsce, w którym osoba się znajduje)

'na' + miejscownik (określa miejsce, w którym coś się dzieje i osoba bierze w tym udział, lub tylko miejsce, jeżeli rzeczownik łączy się z przyimkiem

'na' + biernik w znaczeniu kierunku, np. Idę na uniwersytet. Byłem u profesora na uniwersytecie.)

Wzór: Mieszkaliśmy (ciotka, Kraków) ...**u** ciotki **w** Krakowie.
Byłem (profesor, konsultacja) ...**u** profesora **na** konsultacji.

1. (lekarz, badania) Byłem
2. (dyrektor, konferencja) Sekretarka była
3. (ojciec, gabinet) Biblioteka jest
4. (krewni, wieś) Wakacje spędziliśmy

5. (sąsiad, przyjęcie) Byliśmy
6. (przyjaciel, Katowice) W czasie ferii byłem
7. (one, szpital) Byłam
8. (ja, obiad) Koledzy byli
9. (rodzice, imieniny) Byliśmy
10. (teściowie, rocznica ślubu) Oni byli
11. (Kowalscy, Krynica) Zatrzymaliśmy się
12. (rektor, biuro) Byliśmy
13. (nauczycielka, dom) Byłam
14. (kolega, mieszkanie) Spotkaliśmy się
15. (my, miasto) jest dużo kawiarni.
16. (ja, biurko) jest zawsze bałagan.
17. (ty, blok) Czy jest restauracja?
18. (oni, kuchnia) Czy jest lodówka?
19. (ona, pokój) Czy jest telewizor?
20. (on, garaż) Czy jest warsztat naprawczy?

Ćwiczenie 43

Wpisz odpowiednie do kontekstu przyimki albo przysłowki, a podanych wyrazów użyj w dopełniaczu lub miejscowniku:

'koło' (w pobliżu), **'obok'** + dopełniacz (coś znajdujące się z lewej lub prawej strony)

albo **'blisko'**, **'niedaleko'** + dopełniacz (w pobliżu)

'przy' + miejscownik (w bezpośrednim sąsiedztwie jakiegoś miejsca, osoby, której ktoś towarzyszy lub która w czymś współuczestniczy)

Uwaga: W przypadku możliwości użycia przyimków **'obok'**, **'koło'** i **'przy'** wyjaśnij różnicę znaczeniową.

Wzór: Mieszkam (poczta) ...**koło, obok, blisko, niedaleko** poczty.
 Mieszkam (poczta) ...**przy** poczcie.
 Mieszkam (matka) ...**przy** matce.
 Mieszkam (kościół): a) ...**przy** kościele.
 b) ...**obok, koło, blisko, niedaleko** kościoła.

1. Rozmowa odbyła się (świadkowie)
2. Siedzieliśmy (stół): a) b)
3. Przeszła (ja) bez słowa.

- 4. Szafa stała (biurko): a) b)
- 5. Idąc do szkoły, przechodziłem (cmentarz)
- 6. Przychodnia jest (ulica Garbarska)
- 7. Spotkaliśmy się (szkoła): a) b)
- 8. Oni mieszkają (rodzice): a) b)
- 9. Ja zawsze siedzę (ona): a) b)
- 10. Czy (wy): a) b) jest wolne miejsce?
- 11. Przystanek autobusowy jest (dworzec): a) b)
- 12. Kasy biletowe są (wejście): a) b)
- 13. Schody są (windą): a) b)
- 14. Zatrzymałem taksówkę (bank) a) b)
- 15. Restauracja jest (hotel): a) b)
- 16. Mieliśmy działkę (lotnisko): a) b)
- 17. Drzewa owocowe rosły (droga): a) b)
- 18. Mieliśmy ogródek (dom): a) b)
- 19. Zawsze musiał ktoś być w domu (chory ojciec)
- 20. Przejeżdżaliśmy (wasz dom)

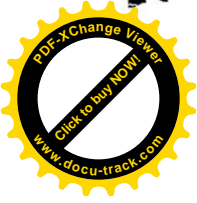
Przymyki czasu i ilości

Ćwiczenie 44

Podanych w nawiasie wyrazów użyj w dopełniaczu po przyminkach **'koło / około'**.

Wzór: W zimie już (czwarta (godzina)) ...**koło / około** czwartej...
 zaczyna się ściemniać.
 W zawodach wzięło udział (15 zawodnicy) ...**koło / około**
piętnastu zawodników.

- 1. Pojedziemy na urlop (20, lipiec)
- 2. W tej sesji egzaminacyjnej mam (3, egzaminy)
- 3. On zwykle budzi się dopiero (południe)
- 4. Często chodzimy spać (północ)
- 5. Ona może mieć (50, lata)
- 6. On może wypić (5, piwa) dziennie.
- 7. Będę mniej zajęty dopiero (marzec)
- 8. Stypendium jest wypłacane zwykle (1, każdy miesiąc)

- 9. Odwiedzimy was (Nowy Rok)
- 10. Zacznie pisać pracę (wrzesień), a skończy (maj)
.....
- 11. Poprawkowa sesja egzaminacyjna zacznie się (15, luty)
-
- 12. Spotkajmy się (sobota)
- 13. Najwięcej pracy będzie (czerwiec)
- 14. Oddam ci pieniądze (piątek)
- 15. Czekaliśmy na ciebie (2, godzina)
- 16. Pociąg się spóźnił (20, minuta)
- 17. U nas w domu je się obiad (druga)
- 18. Przed rokiem spadł śnieg dopiero (10 grudzień)
-
- 19. Najwięcej śniegu napadało (Boże Narodzenie)
- 20. Sklepy zamykają (19 (godzina))

***Przymyki w połączeniu z czasownikami implikującymi
różne znaczenia***

Ćwiczenie 45

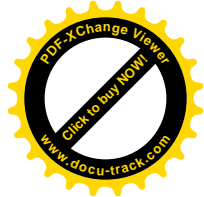
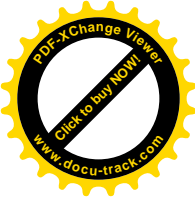
W miejsce kropek wstaw podane wyrazy w dopełniaczu. Określ właściwe znaczenie użytej konstrukcji.

'do' + dopełniacz

- 1. wskazuje na adresata
- 2. wskazuje na cel, przeznaczenie
- 3. wskazuje na czynność, zadanie do wykonania
- 4. wskazuje na dostosowanie jednej rzeczy do drugiej
- 5. wskazuje na uzupełnienie całości

Wzór: Czy wiesz (co) ...**do czego**... służy ten nóż? (cel, przeznaczenie)

- 1. Mogłabyś kupić nici i pastę (zęby)
- 2. Nie dawaj więcej cukru (ta konfitura)
- 3. Wlej trochę mleka (kawa)
- 4. Lubię pić kawę (słodczy)
- 5. To są łyżeczki (owoce)
- 6. Ten krawat nie pasuje (ta koszula)
- 7. Te kieliszki są (wino) a tamte (koniak)

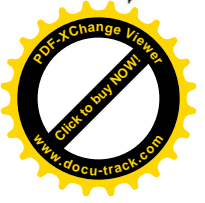
8. Skończył służbę i przeszedł (rezerwa)
9. Przyzwyczaiałem się (samotność)
10. Te klucze są (drzwi wejściowe)
11. Nic mi nie potrzeba (szczęście)
12. Dosyp cukru (cukierniczka)
13. Nigdy nic nie piję (obiad)
14. To się nadaje tylko (wyrzucenie)
15. Zabierz śniadanie (praca)
16. Ta sukienka nie jest najodpowiedniejsza (te buty)
17. Nie dodaje się lodu (koniak)
18. Profesor podał tematy (egzamin)
19. Zapałki nie są (zabawa)
20. Dziennikarze podali wszystko (publiczna wiadomość)

Ćwiczenie 46

Odpowiedz na pytania: Czego nie masz?

Wzór: Czego nie masz? – maszyna do pisania – **Nie mam maszyny do pisania.**

1. deska do prasowania –
2. pasta do podłogi –
3. lakier do włosów –
4. lakier do paznokci –
5. szczotka do włosów –
6. płyn do płukania bielizny –
7. płyn do wywabiania plam –
8. płyn do kąpieli –
9. krem do golenia –
10. proszek do pieczenia –
11. pasta do zębów –
12. proszek do prania –
13. maszynka do golenia –
14. dziadek do orzechów –
15. ekspres do kawy –
16. deska do krojenia mięsa –
17. maszynka do mielenia mięsa –

- 18. płyn do mycia okien –
- 19. pasta do butów –
- 20. klucze do mieszkania –

Ćwiczenie 47

Użyj w zdaniu podanych zwrotów frazeologicznych z przyimkiem ‘do’.

Wzór: ‘**dojść do celu**’ Dzięki swojemu uporowi zawsze **dochodzi do** założonego celu.

- 1. ‘dojść do wniosku’
- 2. ‘przejsć do porządku dziennego’ (nad czymś)
- 3. ‘dojść do porozumienia’
- 4. ‘dojść do siebie’
- 5. ‘coś (np. nauka, alkohol) idzie do głowy’
- 6. ‘dać do zrozumienia’
- 7. ‘zmoknąć do suchej nitki’
- 8. ‘pracować, walczyć do upadłego’
- 9. ‘zmarznąć do szpiku kości’
- 10. ‘najeść się do syta’
- 11. ‘dotknąć (kogoś) do żywego’
- 12. ‘doprowadzić (kogoś, coś) do ostateczności’
- 13. ‘iść do diabła’

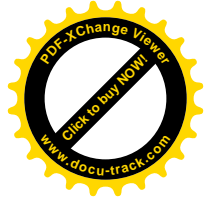
Ćwiczenie 48

Użyj w podanych przykładach konstrukcji składniowych z przyimkiem ‘dla’.

- a) biernik (dopełniacz przy negacji) + **dla** + dopełniacz (adresat czynności lub cel) narzędnik + **dla** + dopełniacz (adresat czynności lub cel)
- b) mianownik przymiotnika + **dla** // **wobec** + dopełniacz (adresat czynności lub cel)
- c) **dla** + dopełniacz (określa cel)

Wzór: a) Listonosz przyniósł pieniądze (ojciec) ...**dla ojca**...
 b) Był za dobry (swój syn) ...**dla swojego syna**...
 c) Wyszła za mąż (pieniądze) ...**dla pieniędzy**...

- a)
 - 1. Przyniosłem owoce dla (swoje dzieci)
 - 2. Kupiliśmy prezenty dla (swoi przyjaciele)

3. Zorganizowaliśmy kurs dla (przyszli lektorzy)
4. Czuję sympatię dla (ci ludzie)
5. Okazywali zrozumienie dla (nasze trudności)
6. Założyliśmy schronisko dla (bezdomne zwierzęta)
7. Przygotowałem śniadanie dla (cała rodzina)
8. Kupię wam bilet sypialny dla (wasza wygoda)
9. Poświęciłem swój czas dla (ci studenci)
10. Mam dobrą wiadomość dla (twoi sąsiedzi)
11. Byli przykładem dla (młodzież)
12. Byli oczkiem w głowie dla (rodzice)
13. Moje zeznanie było dowodem dla (sędziowie)
14. Wnuczek był radością dla (jego babcia)
15. Twoja prośba jest poleceniem dla (ja)

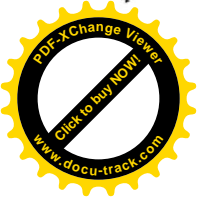
b)

1. Byliśmy mili dla // wobec (te dziewczyny)
2. Byliśmy wyrozumiali dla // wobec (nasze dzieci)
3. Staraliśmy się być uprzejmi dla // wobec (ci turyści)
4. Jestem wymagający dla // wobec (moi podwładni)
5. Byli tolerancyjni dla // wobec (swoi uczniowie)
6. Ten środek chemiczny jest przyjazny dla (środowisko)
7. Był uczynny dla // wobec (swoi bliscy)
8. Był przykry dla // wobec (otoczenie)
9. Byli źli dla // wobec (zwierzęta)
10. Byłem nieufny dla // wobec (obcy)

Uwaga: Patrz ćwiczenie z przymiotnikami implikującymi dopełniacz.

c)

1. Żołnierze ćwiczyli dla (lepszą gotowość bojową)
2. Zmienili się dla (*święty spokój*)
3. Przylecieli samolotem dla (swoja wygoda)
4. Zachowaliśmy to dla (przyszłe pokolenia)
5. Wypiłem kieliszek koniaku dla (lepsze samopoczucie)
6. Ożenił się dla (pieniądze)
7. Zaparł się swoich poglądów dla (kariera)
8. Chodziłem na basen dla (dobra kondycja)
9. Zatrzymał się dla (złapanie oddechu)
10. Poświęcił się dla (dobro rodziny)

Ćwiczenie 49

Wstaw w miejsce kropek przyimek 'dla' i właściwą formę wyrazów podanych w nawiasie.

Wzór: Zatrzymaj to (oni) ...**dla nich**...

1. Te studia nie są (on)
2. Kupiliśmy prezenty (rodzice)
3. Poświęcił się (dobro rodziny)
4. Był przyjazny (ludzie)
5. To są wagony (niepalący)
6. Robię na drutach (przyjemność)
7. Ten widok jest miły (oko)
8. To nie jest dowód (sąd)
9. (ona) nie ma rzeczy niemożliwych.
10. Te udogodnienia są (niepełnosprawni)
11. Ostatnia podwyżka płac była tylko (administracja)
12. Przynieśliśmy słodycze (dzieci)
13. Zrób to (święty spokój)
14. Egzamin był za trudny (studenci)
15. Ten termin jest dogodny (my)
16. Śmierć bliskiej osoby jest szokiem (każdy)
17. Nie miał litości (nikt)
18. (kto) są te kwiaty?
19. Ta droga jest niebezpieczna (niedoświadczeni kierowcy)
20. Decyzja dyrektora była niewygodna (pracownicy)

Ćwiczenie 50

Po przyimku 'bez', który wyraża brak, nieobecność kogoś lub czegoś, co oznacza rzeczownik, użyj formy dopełniacza wyrazu podanego w nawiasie.

Wzór: Nie lubię kawy (śmietanka) ...**bez śmietanki**...

1. Nikt nie jest (wada)
2. Ta zupa jest (smak)
3. To jest człowiek (poczucie humoru)
4. Dostał się na studia (egzamin wstępny)
-

5. Trudno jest żyć (pieniądze)
6. Życie (praca) byłoby koszmarem.
7. Człowiek może wytrzymać kilka dni (jedzenie)
ale nie (picie)
8. Kolega nie mógł obejść się (papierosy)
9. Jak oni mogą żyć (miłość) ?
10. Syn poszedł na dyskotekę (moja wiedza)
11. Zabrałem się do pracy (zapał)
12. Dzisiejszy obiad był (deser)
13. Trudno jest nam się obejść (pomoc) innych ludzi.
14. Niektórzy ludzie nie wyobrażają sobie życie (telewizja)
.....!
15. Córka zdała (problem) wszystkie egzaminy.
16. Pojechałem na wakacje (moja rodzina)
17. Nie można żyć (powietrze)
18. (Wiara w siebie) trudno ci będzie
osiągnąć cel.
19. Trudno jest nauczyć się obcego języka (systematyczna praca)
.....
20. Robił wszystko (zaangażowanie)

Ćwiczenie 51

Zastąp konstrukcje imiesłowowe konstrukcjami z przyimkiem **'bez'** + dopełniacz rzeczownika.

Wzór: Kolega wyjechał nie pożegnawszy się. Kolega wyjechał **bez pożegnania**.

1. Nie mówiąc nikomu, wyszedł wcześniej.
.....
2. Nie przeczytawszy tego artykułu, zabrał głos na jego temat.
.....
3. Nie oglądając meczu, wiedział, kto wygra.
.....
4. Nie czekając na zaproszenie, zaczął częstować się ciastkami.
.....
5. Nie rozumiejąc, o co chodzi, zawsze wypowiadali swoje zdanie.
.....

- 6. Nie ucząc się, zdaliśmy egzamin na piątkę.
.....
- 7. Nie oglądając się za siebie, czuła, że ktoś za nią idzie.
.....
- 8. Trudno byłoby mi żyć w mieście, nie wyjeżdżając od czasu do czasu na wieś.....
- 9. Nie śpiąc w nocy, czuł się trochę zmęczony.
.....
- 10. Nie pytając o pozwolenie, zabrał moją książkę.
.....

Ćwiczenie 52

Wstaw odpowiednie do kontekstu zdania zwroty i wyrażenia: **'bez ładu i składu', 'bez wyjątku', 'bez skutku', 'bez śladu', 'bez wyjścia', 'bez namysłu', 'bez głowy', 'bez celu', 'bez końca', 'bez precedensu', 'bez ustanku', 'bez reszty', 'bez echa', 'bez ogródek', 'bez zarzutu'.**

Wzór: 'bez sensu' Cały nasz wysiłek był ...**bez sensu**..., bo nie dopisała pogoda.

- 1. Szukaliśmy go wszędzie, ale on zniknął
- 2. Niczego nie zrobił porządnie. Wszystko robił
- 3. Wszyscy, musieli zrobić badania krwi.
- 4. Sytuacja była bardzo trudna, ale nie
- 5. Prosilimy ją, żeby nie wyjeżdżała, ale
- 6. Nigdy się nad niczym nie zastanawiał, wszystko robił
- 7. Całymi godzinami mogła chodzić po mieście
- 8. Dymisja premiera była wydarzeniem
- 9. Wydawało mi się, że czekam na nią
- 10. Czy ty zawsze musisz robić wszystko ?
- 11. Spisał się mimo problemów, które musiał rozwiązać.
- 12. Większość matek jest oddanych dzieciom
- 13. Byłem zdenerwowany i powiedziałem mu, co o nim myślę.
- 14. Deszcz padał od kilku dni.
- 15. Nikt go już więcej nie widział, po prostu przepadł

Ćwiczenie 53

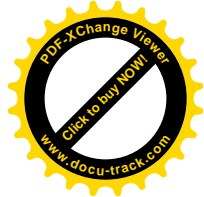
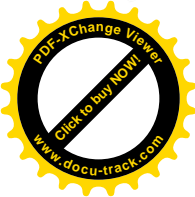
Wstaw odpowiednią formę dopełniacza podanych wyrazów po przyimku 'oprócz', wyrażającym:

- a) że coś jest elementem dodatkowym (ale, a także)
- b) że coś stanowi wyjątek. (z wyjątkiem)

Określ znaczenie użycia tego przyimka.

Wzór: a) (moja koleżanka) **Oprócz mojej koleżanki** była tam jej przyjaciółka.
 = Była tam moja koleżanka, a także jej przyjaciółka. (dodatek)
 b) Znam tu wszystkich (ten pan) ...**oprócz tego pana**.
 = Znam tu wszystkich z wyjątkiem tego pana. (wyjątek)

1. Nie mam nikogo (ty)
2. Na imieniny nie zaprosiliśmy nikogo (nasi przyjaciele)
3. (ta dziewczyna) nie kochał nikogo innego.
4. W pokoju (duża szafa) nie było niczego.
5. Zwiedziliśmy całe miasto (nowe dzielnice)
6. Na wykładzie byli wszyscy studenci (mój kolega)
7. Mogę zjeść wszystko (mięso baranie)
8. (ciastka) przyniósł także kwiaty.
9. Wszyscy wiedzieli o ślubie Adama (ja)
10. (telegram) wysłaliśmy jeszcze list.
11. (pałac) zwiedziliśmy także ogrody.
12. W nowym mieszkaniu wszyscy spali dobrze (moja żona)
13. (parasol) weź jeszcze płaszcz.
14. Znalazłem wszystkie swoje rzeczy (złoty łańcuszek)
15. (stypendium) dostaliśmy jeszcze nagrodę.
16. (jedna kromka chleba) nic dzisiaj nie jadłem.
17. (torba podróżna) zabierzemy jeszcze plecak.
18. (karetka pogotowia) przyjechała jeszcze policja.

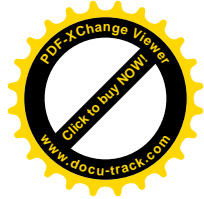
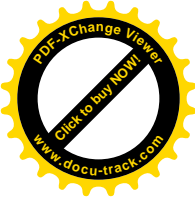
19. Nikt (on) o tym nie wie.
 20. Poznaliśmy wszystkich (ci ludzie) siedzących przy oknie.

Ćwiczenie 54

Wstaw odpowiednią formę podanych wyrazów po przyimkach: **'podczas'** albo **'w czasie'** (rzadziej **'w trakcie'**) oznaczających równoczesność trwania czegoś.

Wzór: Nie wolno było rozmawiać (obiad) ...**podczas** / **w czasie** obiadu

1. (wykład) tego profesora zawsze jest kompletna cisza.
2. (nasz pobyt) w Rzymie spotkaliśmy się z dużą życzliwością gospodarzy.
3. Zawsze się denerwuję (gwałtowna burza)
4. Odpocznimy sobie (wakacje)
5. Miałem pecha, przyszedłem na pocztę (przerwa śniadaniowa)
6. Mówił do siebie (sen)
7. Mimo znieczulenia pacjent odczuwał ból (operacja)
8. Ktoś głośno kichnął (koncert)
9. Zrobię remont mieszkania (urlop)
10. (nasza nieobecność) wiele rzeczy się zmieniło.
11. (przyjęcie) wzniesiono kilka toastów za zdrowie solenizanta.
12. (jazda) nie wolno rozmawiać z kierowcą.
13. Złamał sobie nogę (trening)
14. (zajęcia) studenci powinni być skupieni.
15. Nie przeszkadzaj mi (mecz)
16. Żucie gumy (rozmowy) jest oznaką lekceważenia rozmówcy.
17. Doszliśmy do porozumienia (kolacja)
18. (ferie zimowe) byliśmy w Zakopanem.
19. Zrobiło mi się słabo i musiałam wyjść (spektakl)
20. Modlił się żarliwie (cała msza)

Dopełniacz po przymiotniku w funkcji predykatu

Ćwiczenie 55

W miejsce kropek wstaw formę dopełniacza wyrazów podanych w nawiasie.

Wzór: Dziecko było bliskie (płacz) ...**płacz**u...

1. Całe życie był aktywny i ciekawy (świat)
2. Ten człowiek jest godny / godzien (podziw) za to, czego dokonał w życiu.
3. Jestem (to) pewna, że on mnie nigdy nie zdradził w życiu.
4. Kiedy przyjdę z pracy do domu, jestem spragniony (spokój)
5. Kiedy wróciliśmy z wycieczki do Włoch, byliśmy syci (wrażenia)
6. Człowiek powinien być świadomy (swoje plusy i minusy)
7. Dzieci bardzo często są nieświadome (niebezpieczeństwa), które mogą im zagrażać.
8. Nie jestem pewien, czy ta praca warta jest (zachód) ?
9. Był tak bliski (sukces), że jego klęska wydawała się niemożliwa.
10. On zawsze jest niepewny (swoje powodzenie)

Dopełniacz po przymiotnikach implikujących różne przyimki

Ćwiczenie 56

W zdaniach o konstrukcji: **przymiotnik implikujący przyimek 'dla' + dopełniacz** wstaw w miejsce kropek właściwą formę podanych wyrazów.

Wzór: a) Ten dzień okazał się pamiętny dla (jego kariera) ...**jego kariery**...

Wzór: b) (oznacza zachowanie się, stanowisko jednych ludzi wobec innych ludzi; wartościowuje coś względem kogoś, czegoś)
Był niedobry dla (swoja matka) ...**swojej matki**...

a)

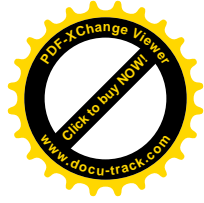
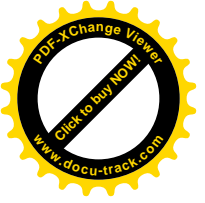
1. Czy sądzisz, że sąd wyda korzystny wyrok dla (skazani)
2. Ten list był bardzo obraźliwy dla (nasz dyrektor)

3. Wydaje mi się, że to jest odpowiednia praca dla (Wojtek)
4. Termin oddania pracy jest dla (ja) niewykonalny.
5. Trzynastka jest dla (my wszyscy) szczęśliwa.
6. Najbardziej opłacalny dla (oni) jest chyba handel.
7. Dla (każdy) widoczna była zmiana jej postępowania.
8. Bieg wydarzeń okazał się dla (wy) niefortunny.
9. Najwłaściwsza dla (nasz syn) będzie służba wojskowa.
10. Praca w dyplomacji jest dla (większość ludzi)
..... nieosiągalna.
11. Rozwiązanie tego problemu było bardzo istotne dla (moi rodzice)
.....
12. Ten sposób gry był bardzo charakterystyczny dla (ten aktor)
.....
13. Inauguracja roku akademickiego była dla (wszyscy studenci)
..... bardzo podniosła.
14. Ustalony termin egzaminu był dogodny dla (nasza grupa)
.....
15. Ta wizyta była bardzo prestiżowa dla (nasz kraj)
.....
16. Taka pogoda jest znamienna dla (ta pora roku)
.....
17. Dodatkowe tłumaczenie było zbędne dla (ci młodzi ludzie)
.....
18. Opanowanie inflacji jest zagadnieniem fundamentalnym dla (rząd) ..
.....
19. Podstawową sprawą dla (ta młodzież)
jest znalezienie pracy.
20. Ta operacja była momentem krytycznym dla (to niemowlę)
.....

b)

1. Zawsze była cierpliwa dla (swoi wychowankowie)
.....
2. Oni są bardzo litościwi dla (biedni ludzie)
.....
3. Staram się być uczynny dla (swoi bliźni)
4. Czy on zawsze jest taki przykry dla (teściowie) ?

5. Popatrz, jacy ci mężczyźni są czuli dla (swoje żony) !
..... !
6. Niektórzy kierownicy są szorstcy dla (swoi podwładni)
.....
7. Ta ekspedientka jest uprzejma dla (wszyscy klienci)
.....
8. Nie bądź taki surowy dla (te maluchy)
.....
9. Postaraj się być miła dla (nasi krewni)
.....
10. On był zawsze bezwzględny dla / wobec (osoby niepunktualne)
.....
11. Czy musisz być taki brutalny dla / wobec (te zwierzęta)
.....
12. Byłam zawsze koleżeńska dla / wobec (moje współmieszkanki)
.....
13. Mógłbyś być bardziej ludzki dla (swoi współpracownicy)
..... !
14. Dlaczego jesteś taka obojętna dla / wobec (ich problemy)
..... ?
15. Bądźcie bardziej pobłażliwi dla / wobec (wasze wnuki)
.....
16. Musisz być bardziej wymagająca dla / wobec (uczniowie)
.....
17. Dlaczego jesteście tacy obojętni dla / wobec (cudze problemy)
..... ?
18. Czy dowódcy są zawsze tacy źli dla (młodzi żołnierze)
..... ?
19. Zawsze jestem przychylny dla (młodzież)
.....
20. On był zawsze życzliwy dla (nasze inicjatywy)
.....

Ćwiczenie 57

W zdaniach o konstrukcji:

- a) **przymiotnik implikujący przyimek 'do' + dopełniacz**
- b) **przymiotnik implikujący przyimek 'od' + dopełniacz**
- c) **przymiotnik implikujący przyimek 'z' + dopełniacz**

wstaw w miejsce kropek właściwą formę podanych wyrazów.

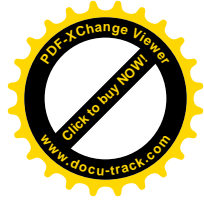
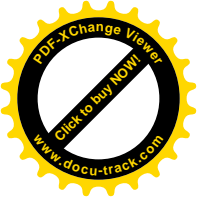
Wzór: a) Ten egzamin był możliwy do (napisanie) ...**napisania**...
 b) Ta sprawa jest daleka od (załatwienie) ...**załatwienia**...
 c) Jestem rad z (twoje uczestnictwo) ...**twojego uczestnictwa**...

a)

1. Ten wynik meczu był trudny do (przewidzenie)
2. Czy ty zawsze jesteś taki chętny do (praca)
3. Nie lubię zadań zbyt łatwych do (rozwiązanie)
4. To jest odpowiedni człowiek do (zaprojektowanie)
tego budynku.
5. Czy twój ojciec jest zawsze taki skory do (gniew) ?
6. Ten młodzieniec jest zawsze gotowy do (bójka)
7. Konduktorzy są uprawnieni do (kontrola biletów)
8. Matka jest zdolna do (największe poświęcenia)
dla dzieci.
9. Jestem zobowiązany do (napisanie opinii)
mojemu studentowi.
10. Czy nie sądzisz, że ich dzieci są do (oni) podobne?

b)

1. Czy jesteście dobrze zabezpieczeni od (kradzież) ?
2. Zawsze bądź daleki od (wydawanie pochopnych sądów)
..... !
3. Nasz wyjazd jest uzależniony od (pogoda)
4. Dobrze jest być wolnym od (wszelkie przesady)
5. Droga jest jeszcze mokra od (także 'po czym?') (ostatni deszcz)
.....
6. Jesteśmy głusi od (także 'z') (ten nieustający hałas)
.....
7. To miejsce jest odległe od (wszelka cywilizacja)
8. Te zajęcia są różne od (podobne im zajęcia)
9. Chcę mieć odrębny pokój od (całe mieszkanie)
10. Jestem zachrypnięty od (ciągle gadanie)

c)

1. Ludzie w obozach byli wynędzniali z (głód i choroby)
2. On jest znany z (poczucie humoru)
3. Byliśmy zadowoleni z (ostatnia wycieczka)
4. Byliśmy dumni z (nasze dzieci)
5. Przed egzaminem byłem błądliwy ze (strach)
6. Ludzie czasem są chorzy z (przejedzenie)
7. Widziałas, jaki on był zielony ze (złość) ?
8. Byłem czerwony ze (wstyd)
9. Była szczęśliwa z (przyjazd chłopaka)
10. Byłem ogłupiały z (nadmiar wrażeń)

**Dopełniacz rzeczownika w połączeniu z innym rzeczownikiem
wyraża**

a) posesywność

Ćwiczenie 58

Odpowiedz na pytanie podając formy dopełniacza posesywnego.

Wzór: Czyj to podręcznik? (Wojtek) ...**Wojtka**...

1. Czyja ta torebka? (Małgosia)
2. Czyj ten samochód? (Adam)
3. Czyj ten krawat? (ojciec)
4. Czyje te książki? (studenci)
5. Czyja ta walizka? (siostra)
6. Czyje to pióro? (kolega)
7. Czyje te namioty? (harcerze)
8. Czyi ci studenci? (profesor)
9. Czyje te dzieci? (Nowakowie)
10. Czyi ci pacjenci? (doktor Orski)
11. Czyj to artykuł? (nasz nauczyciel)
12. Czyj był ten zamek? (królowie polscy)
13. Czyje te kosmetyki? (moja dziewczyna)
14. Czyje te bagaże? (te panie)
15. Czyje te zabawki? (tamte dzieci)
16. Czyje to mieszkanie? (znajoma koleżanka)

- 17. Czyj ten dom? (Adaś Kowalski)
- 18. Czyj jest ten ogród? (mój brat)
- 19. Czyje są te prace? (moi koledzy)
- 20. Czyje są te rzeczy? (twój współmieszkaniec)

b) całość i element tej całości

Ćwiczenie 59

Rzeczowniki podane w punkcie A połącz z rzeczownikami w punkcie B.

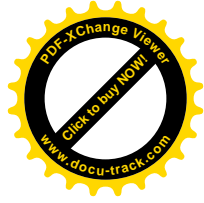
Wzór: A. 1. strumienie B. 1. deszcz ...**strumienie deszczu**...

a)

A.	B.
1. poręcz	1. rzeka
2. oparcie	2. telewizor
3. mankiety	3. schody
4. brzeg	4. krzesło
5. rama	5. koszula
6. ekran	6. obraz
7. koło	7. oczy
8. oprawa	8. samochód
9. łupina	9. komputer
10. modem	10. orzech

b)

A.	B.
1. dno	1. kwiaty
2. róg	2. ulica
3. zapach	3. garnek
4. liście	4. róża
5. kolce	5. materiał
6. środek	6. torba
7. ucha	7. drzewo
8. wzór	8. pokój
9. ziarno	9. kapelusz
10. rondo	10. piasek

c) *sprecyzowanie znaczenia (rzeczownik + dopełniacz albo 'z' + dopełniacz)*

Ćwiczenie 60

Odpowiedz na pytanie podając formy dopełniacza rzeczowników podanych w nawiasie.

Wzór: Jaki człowiek? (interes) Człowiek ...**interesu**...

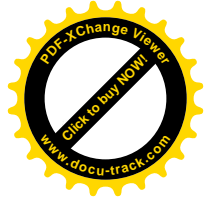
1. Jakie warunki? (życie)
2. Motyw czego? (zbrodnia)
3. Jaka chwila? (radość)
4. Powód czego? (zazdrość)
5. Przyczyna czego? (rozwód)
6. Jakość czego? (towar)
7. Jaka gramatyka? (język polski)
8. Jakie znaczenie? (to słowo)
9. Jaki płomień? (świeca)
10. Jaki los? (człowiek)

Ćwiczenie 61

Zamień podane grupy nominalne: przymiotnik + rzeczownik na rzeczownik + z + dopełniacz.

Wzór: zupa jarzynowa – **zupa z jarzyn**

1. wełniany sweter –
2. bawełniana koszula –
3. jedwabna bluzka –
4. skórzane buty –
5. zupa pomidorowa –
6. sok jabłkowy –
7. sos chrzanowy –
8. wiórki kokosowe –
9. wódka żytnia –
10. wino owocowe –
11. dżem truskawkowy –
12. kiełbasa drobiowa –
13. mięso cielęce –

- 14. sałatka jarzynowa –
- 15. olej słonecznikowy –
- 16. kasza gryczana –
- 17. mąka ziemniaczana –
- 18. woda źródłana –
- 19. kawa zbożowa –
- 20. drewniany dom –

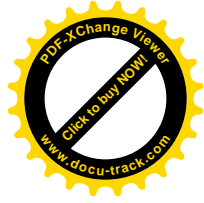
d) część z całości

Ćwiczenie 62

W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę rzeczowników podanych w nawiasie.

Wzór: kostka (masło, margaryna, smalec) ...**masła, margaryny, smalcu...**

- 1. paczka (papierosy, zapałki, kawa)
- 2. pudełko (zapałki, ciastka)
- 3. karton (mleko, papierosy, papier)
- 4. słoik (dżem, miód, sałatka)
- 5. worek (ziemniaki, cement, piasek)
- 6. litr (mleko, olej, alkohol)
- 7. filiżanka (kawa, herbata, mleko)
- 8. talerz (zupa, ryż, makaron)
- 9. tuzin (jajka, guziki, sadzonka)
- 10. butelka (piwo, sok, wódka)
- 11. szklanka (woda mineralna, coca-cola, tonic)
- 12. beczka (piwo, kapusta, śledź)
- 13. wiadro (woda, piasek, cement)
- 14. puszka (sardynki, piwo, pepsi-cola)
- 15. tubka (pasta do zębów, maść, krem)
- 16. pęczek (pietruszka, szczypiorek, rzodkiewka)
- 17. kilo / kilogram (mąka, cukier, sól)
- 18. kieliszek (wino, likier, koniak)
- 19. tona (węgiel, koks, żwir)
- 20. garnek (kartofle, bigos, bulion)

e) wskazuje na autora lub osobę działającą

Ćwiczenie 63

Zastąp podane konstrukcje czasownikowe rzeczownikowymi.

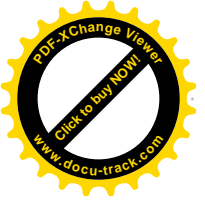
Wzór: Ojciec pracuje – **praca ojca**
Pitagoras jest autorem twierdzenia – **twierdzenie Pitagorasa**

a)

1. aktorzy grają –
2. ptaki śpiewają –
3. goście wyjeżdżają –
4. pociąg przyjeżdża –
5. dzieci się śmieją –
6. robotnicy protestują –
7. policja zakazuje –
8. zdrowie powraca –
9. kolega studiuje –
10. chłopiec gwizdże –

b)

1. Mozart jest autorem utworu –
2. Prus jest autorem powieści –
3. Wajda jest reżyserem filmu –
4. Chopin jest twórcą poloneza –
5. Marshall był autorem planu pomocy –
6. Karol IV założył Uniwersytet w Pradze –
7. Platon stworzył własną filozofię –
8. Tantal znosił męki za zdradę sekretów boskich –
9. Achilles miał swój słaby punkt – piętę –
10. Balcerowicz stworzył plan gospodarczy –

f) dopełniacz w połączeniu z rzeczownikiem odczasownikowym

Ćwiczenie 64

Utwórz rzeczowniki odsłowne od podanych czasowników.

Wzór: pić mleko – **picie mleka**

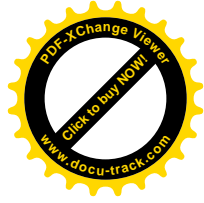
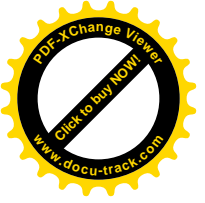
1. jeść słodycze –
2. palić papierosy –
3. słuchać radio –
4. myć auto –
5. pisać referat –
6. oglądać telewizję –
7. dotknąć towar –
8. załatwić sprawę –
9. przerwać dyskusję –
10. zdjąć z afisza –
11. rozpocząć inwestycję –
12. przyjąć gości –
13. zbudować dom –
14. zachować milczenie –
15. wychowywać dzieci –
16. zatrzeć ślady –
17. utrzyć jabłka –
18. znieść cło –
19. wziąć odwet –
20. zawieźć bagaż –

Ćwiczenie 65

W miejsce kropek wstaw odpowiednie formy wyrazów podanych w nawiasie.

Wzór: Założenie (nowy zamek) ...**nowego zamku**... trwało piętnaście minut.

1. Otwarcie (nowa restauracji) było niezwykle uroczyste.
2. Zmiana (rozkład jazdy) nastąpiła z początkiem października.

3. Wygłoszenie (wykład inauguracyjny)
..... powierzono prof. Dębskiemu.
4. Zaproszenie (tyle gości) było
nieporozumieniem.
5. Zastosowanie (stare metody) niczego
nie zmieniło.
6. Zniesienie (opłaty celne) przyczyniło
się do rozwoju przemysłu.
7. Zaparzenie (dobra herbata) jest
trudną sztuką.
8. Odcięcie (linia telefoniczna) było
tragedią dla tej wsi.
9. Zamknięcie (znani przestępcy)
poprawiło bezpieczeństwo miasta.
10. Zaginięcie (mały chłopiec)
zaniepokoiło opinię publiczną.
11. Wymalowanie (nasze mieszkanie)
zleciliśmy fachowcom.
12. Opanowanie (cały materiał)
zabrało mi tydzień życia.
13. Wychowanie (nasze dzieci) jest
trudnym zadaniem.
14. Dochowanie (dane słowo) jest
moim obowiązkiem.
15. Mycie (stare okna) wymaga
dużo siły i samozaparcia.
16. Odczytanie (twój rękopis) jest
bardzo trudne.
17. Pieczenie (smaczne ciasta)
to specjalność mojej mamy.
18. Robienie (codzienne zakupy)
należy do obowiązków córki.
19. Meblowanie (nowe mieszkanie)
jest bardzo przyjemne.
20. Koszenie (nasz trawnik) to praca
mojego syna.

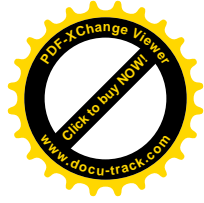

Ćwiczenie 66

Przekształć zdania według wzoru.

Wzór: Zjadłem kolację i poszedłem spać.
Po zjedzeniu kolacji poszedłem spać.

1. Kiedy Janek wyjechał do Francji, zmieniliśmy mieszkanie.
.....
2. Oglądałem mecz i zgasilem telewizor.
.....
3. Kiedy napisałem pracę, odczułem ulgę.
.....
4. Kiedy wyszedłem z domu, zaczęło padać.
.....
5. Zszedłem na dół i stwierdziłem, że winda nie działa.
.....
6. Kiedy zamknęli wszystkie okna i drzwi, poszli spać.
.....
7. Przywitaliśmy ich na dworcu, zaprosiliśmy ich na obiad.
.....
8. Kiedy zakwitły drzewa owocowe, nagle zrobiło się zimno.
.....
9. Kiedy wnieśliśmy meble, mieszkanie zmieniło wygląd.
.....
10. Zasłoniliśmy okna i zapaliliśmy światło.
.....
11. Kiedy wyjechaliśmy na wakacje, zmieniła się pogoda.
.....
12. Zrozumieliśmy swój błąd i przyrzekliśmy poprawę.
.....
13. Przeżyli ciężką chorobę i zmienili swój stosunek do życia.
.....
14. Kiedy wzeszło słońce, od razu zrobiło się ciepło.
.....
15. Kiedy przeszliśmy kilka kilometrów, poczuliśmy się zmęczeni.
.....
16. Kiedy zrobiłem korektę, oddałem książkę do wydawnictwa.
.....

- 17. Kiedy nadszedł pociąg, zaczęliśmy szukać naszych znajomych.
.....
- 18. Przebrałem się i wyszedłem do teatru.
.....
- 19. Spędziliśmy wakacje nad morzem i czuliśmy się wypoczęci.
.....
- 20. Złożyłem dokumenty o stypendium i czekałem na decyzję komisji.
.....

Ćwiczenie 67

Zamień podane zdania według wzoru.

Wzór: Nie przyjdzie, jeśli go nie zaprosimy.
 Nie przyjdzie **bez zaproszenia**.

- 1. Nie wypije kawy, jeżeli nie posłodzi.
.....
- 2. Nie zrozumieją, jeżeli się im nie wytłumaczy.
.....
- 3. Nie wyjadą z hotelu, jeśli nie zapłacą.
.....
- 4. Nie posprząta, jeżeli się go nie zmusi.
.....
- 5. Nie zaśnie, jeśli nie opowiesz jej bajki.
.....
- 6. Nie przestanie się źle zachowywać, jeśli go nie upomnisz.
.....
- 7. Nie zaśnie, jeżeli nie zażyje proszku na sen.
.....
- 8. Nie uspokoi się, jeśli nie zapali papierosa.
.....
- 9. Nie zaczniemy występu, jeśli nie uspokoić sali.
.....
- 10. Nie zje, jeśli mu nie posolisz tej zupy.
.....
- 11. Nie zadzwoni, jeśli jej nie poprosisz.
.....

- 12. Nie przytyje, jeśli nie będzie jeść.
.....
- 13. Nie odpowie, jeśli nie zrozumie.
.....
- 14. Nie zaśnie, jeśli nie umyje zębów.
.....
- 15. Nie przebaczę jej, jeśli nie okaże skruchy.
.....
- 16. Nie zareaguję, jeśli mnie nie sprowokuje.
.....
- 17. Nie wyjdę, jeśli się nie pożegnam.
.....
- 18. Nie pojedziesz, jeśli ci nie pozwolę.
.....
- 19. Nie zdasz egzaminu, jeśli się nie przygotujesz.
.....
- 20. Nie przekonasz mnie, jeśli nie podasz mi argumentów.
.....

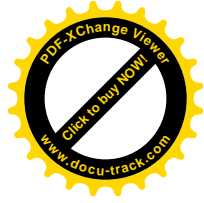
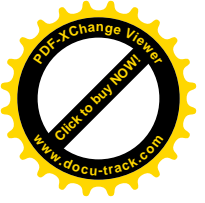
g) wyraża jakość w połączeniu: rzeczownik + dopełniacz przymiotnika + dopełniacz rzeczownika

Ćwiczenie 68

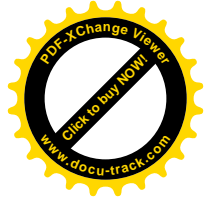
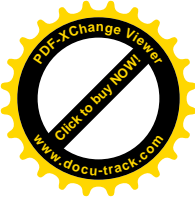
Połącz podane rzeczowniki z przymiotnikami i rzeczownikami w dopełniaczu. Użyj tej konstrukcji w zdaniu.

Wzór: Buty – dobra jakość – **buty dobrej jakości**
W tym sklepie sprzedają buty dobrej jakości.

- 1. dziecko – słabe zdrowie –
- 2. artysta – światowa sława –
- 3. kobieta – lekkie obyczaje –
- 4. człowiek – duży format –

- 5. sprawa – wielka waga –
- 6. człowiek – stara data –
- 7. gwiazda – jeden sezon –
- 8. człowiek – gołębie serce –
- 9. człowiek – nieustraszona odwaga –
- 10. uczoney – światowa sława –

Ćwiczenia sprawdzające

Rzeczowniki i przymiotniki

Ćwiczenie 69

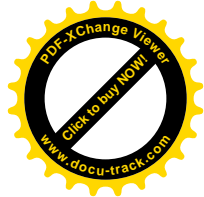
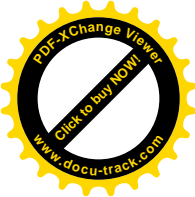
W miejsce kropek wstaw właściwą końcówkę dopełniacza wyrazów podanych w nawiasie.

Tekst 1

Mieszkamy w akademiku (Akademia Górniczo-Hutnicza).
 Ten akademik
 jest na miasteczku studenckim obok (akademik Uniwersytet Jagielloński)
 „Piaś”. Ko-
 munikacja do (miasteczko) jest bardzo dobra. Można
 dojechać do (ulica Piastowska) ,
 a stamtąd jest tylko (10, minuty) piechotą.
 Z (druga strona) można skorzystać
 z (kilka autobus) i dojechać do (skrzyżo-
 wanie) (ulica Piastowska)
 z ulicą (Armia Krajowa)
 i (Nawojka). Z (ten przystanek)
 jest już tylko (5, minuty)
 do (akademik)

Tekst 2

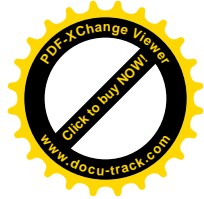
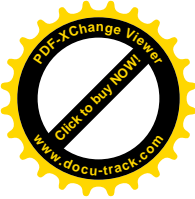
Nasz pokój jest na szóstym piętrze. Mieszkam w nim z Andrzejem, któ-
 ry pochodzi z (mała wieś). niedaleko
 (Zakopane) Ja jestem ze (Śląsk) An-
 drzej często jeździ do (swoi, starsi rodzice) ,
 , bo nie ma (rodzeństwo). i jego
 rodzice czują się samotni. Jest bardzo miły, ale nie lubi sprzątać w pokoju.
 Codziennie rano czegoś szuka; (skarpetki, pasek, buty)
 , albo (książki, zeszyty, no-
 tatki) , W ła-
 zience nie może znaleźć (pasta do zębów)
 , (swoją ręcznik)
 lub (grzebień) Ja jestem pedantem i lubię porządek.
 Nigdy nie zostawiam (swoje rzeczy)
 na wierzchu. Ubrania chowam do (szafa) , a rzeczy osobi-
 ste do (stolik nocny) Mimo wszystko
 lubimy razem mieszkać, bo mamy wspólne zainteresowania.

Ćwiczenie 70

Proszę w tekście M. Jeżewskiej „Symbole Wigilii” („Poradnik Domowy”) w miejsce kropek wstawić odpowiednie formy wyrazów podanych w nawiasie.

Od (niepamiętne czasy)
 wieczerza wigilijna składa się z (postne dania)
 Na stół podawano ryby, potrawy z (mąka), (kasza)
, (świeże i suszone grzyby)
, (owoce, warzywa, miód i orzechy)
, i
 Zwyczaj niejadania (mięso), odziedziczony po pogańskich
 przodkach, związany był z prastarym wierzeniem, że człowiek i zwierzę
 stanowią jedną rodzinę. W wieczór wigilijny przemawiano do (zwierzęta
 domowe) i częstowano je potra-
 wami wigilijnymi. Niektórym produktom od (czasy przedchrześcijańskie)
 przypisywano właściwości
 magiczne. Wynikało to z (pełny czci stosunek ludzi)
 do (pożywienie)
 oraz z (lęk) przed nieurodzajami i klę-
 skami głodu. Wierzono, że spożycie w wieczór wigilijny (symboliczne potra-
 wy) zapewni domownikom
 zdrowie i obfite zbiory. Na przykład, aby w przyszłości uniknąć (klęska głó-
 du), na stół wigilijny podawano potra-
 wy przygotowane z (płody: pola, lasy, sady, rzeki i stawy)
,,
 i, a przede wszystkim te, na których gospodarzowi (dom)
 szczególnie zależało, bo miały zapewnić urodzaj w nadcho-
 dzącym roku. Stąd też przygotowywano wiele (potrawy),
 a przynajmniej tyle, ile (produkty) wytwarzano
 w gospodarstwie. Duża liczba (dania) wróżyła dobrobyt
 w nadchodzącym roku. Wierzono też powszechnie, że aby nie zaznać (głód)
 w przyszłości, nie należy zjadać (potrawy wigilijne)
 do (koniec)
 Pozostawione po kolacji okruchy oraz resztki (potrawy)
 zbierano bardzo starannie i zanoszono je zwierzętom. Wszystkim daniom
 wigilijnym przypisywano jakieś znaczenia.

Zaimki

Ćwiczenie 71

W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę dopełniacza zaimków podanych w nawiasie.

Marek wczoraj miał imieniny. U (on) jest zawsze dużo (nasi) wspólnych kolegów. Oprócz (oni) byli także rodzice Marka, bo bez (oni) nie mogłyby się odbyć żadne (on) imieniny. W prezencie od (oni) Marek dostał „Historię sztuki”, a ode (ja) „Słownik poprawnej polszczyzny”. Była także dziewczyna Marka. Od (ona) dostał piękny krawat, a do (ten) krawatu Janusz podarował mu srebrną spinkę. Adam z Karolem wręczyli mu dużą paczkę i każdy był ciekawy, co w niej jest, bo (oni) prezent jest zawsze bardzo dowcipny. I tym razem nikt nie był zawiedziony, bo w paczce była mała kotka. Wszystkim podobał się (ona) śmieszny pyszczek, tym bardziej że kotka tuliła się do (każdy), kto wziął ją na ręce, ale zastanawialiśmy się, kto będzie się nią opiekował? Marek nie miał dotąd (żadne) zwierzęcia i chyba nie zdaje sobie sprawy z (to), ile trzeba koło (ono) chodzić!

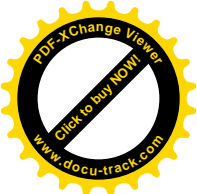
Liczebniki

Ćwiczenie 72

Napisz słowami liczebniki podane w nawiasie.

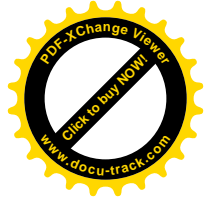
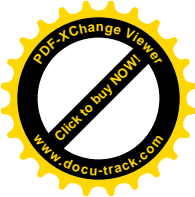
Tekst 1

Od (1970) roku, czyli od (20) roku życia mieszkam w Krakowie. W czasie (5) lat studiów mieszkałem w akademiku. Kiedy zacząłem pracować musiałem wynajmować pokój. Wynajmowałem go od (75) do (80) roku. (25) stycznia (81) ożeniłem się. W czasie (1) roku małżeństwa kupiliśmy sobie małe mieszkanie. Z okazji (5) rocznicy naszego ślubu nasi rodzice pomogli nam kupić większe mieszkanie. Obecnie jesteśmy już dojrzałym małżeństwem i oprócz (3) dzieci, „dorobiliśmy się” (2) kotów i (1) psa!

Dopełniacz – Genitive

Liczba pojedyncza									
Rodzaj		Końcówki rzeczowników	Końcówki przymiotników, zaimków, liczebników porządkowych i „jeden”	Zaimki pytajne	Przykłady	Zaimki osobowe	Zaimki „on, ono”	Zaimek „się”	
m ę s k i	męskoosobowy	-a (-y -i) (odmiana żeńska)	-ego	kogo? czego?	dobrego studenta mojego (kolegi) jednego (poety) drugiego kota dobrego stołu mojego dworca jednego walca	mnie ciebie cię Nie ma mnie, ciebie. Mnie, ciebie nie ma. Nie widzisz mnie. Nie widzę cię. Beze mnie. Bez ciebie.	go, jego, niego Nie ma go. Jego nie ma. Bez niego.	siebie // się Nie widzę siebie // się	
	męskożywotny				jednego okna mojego liceum dzikiego zwierzęcia				ona
	męskonieżywotny	-a -u (-a)			dobrej żony mojej pracy jednej kawiarni drugiej książki		jej niej Nie ma jej. Jej nie ma. Bez niej		
nijaki		-a -um							
żeński		-y -i	-ej						
Liczba mnoga									
Rodzaj		Końcówki rzeczowników	Końcówki przymiotników, zaimków, liczebników porządkowych i „jeden”	Zaimki pytajne	przymiotniki, zaimki, liczebniki „jeden” i porządkowe	Zaimki osobowe	Zaimek oni, one	Liczebniki 2, 3, 4	Liczebniki główne
męski		-ów -i -y	-ych -ich	kogo? czego?	dobrych studentów naszych kolegów drogich lekarzy moich katów jednych liści drugich koni	nas was = Msc	ich nich Nie ma ich. Ich nie ma. Bez nich	dwóch, dwu trzech czterech = Msc	pięciu dwunastu dwudziestu pięćdziesięciu dwustu trzystu pięćciuset = C, N, Msc
nijaki		ø -i -y -ów			dobrych okien, narzędzi naszych wybrzeży drogich muzeów				
żeński		ø -i -y			dobrych żon naszych prac drogich książek lekkich kolacji jednych nocy				

Tekst 2

W naszym Instytucie studiuje około (100).....studentów z różnych krajów. Nie wiem dokładnie, ale wydaje mi się, że jest (35) Amerykanów, (15) Niemców, (10) Brazylijczyków, (9) Japończyków, (8) Koreańczyków, (7) Francuzów, (6) Szwedów, (5) Czechów, (4) Słowaków, (3) Węgrów, (2) Włochów i (1) Norweg.

Przymyki

Ćwiczenie 73

Wstaw w miejsce kropek odpowiedni przymimek łączący się z dopełniaczem: **obok, z, w ciągu, dookoła, z okazji, od, wewnątrz, w czasie, oprócz, mimo, wśród, blisko, w kierunku, do, z powodu** (niektóre przymyki należy użyć więcej niż jeden raz).

W te wakacje pojechałem z kolegami na wycieczkę Polski. Dostaliśmy bardzo dobry atlas drogowy moich rodziców, tak że byliśmy drogi dobrze przygotowani. Planowaliśmy, że tej podróży zwiedzimy sporo interesujących miejsc. deszczu wyruszyliśmy w sobotę rano. W pierwszym dniu dojechaliliśmy Wrocławia. We Wrocławiu zatrzymaliśmy się wtorku. trzech dni zwiedziliśmy najważniejsze zabytki tego miasta, a nich katedrę na Ostrowie Tumskim. niej jest piękny gotycki kościół Panny Marii na Piasku, ale nie mogliśmy niego wejść remontu. Poszliśmy więc uniwersytetu, żeby zwiedzić słynną aulę „Leopoldinum”. auli wysłuchaliśmy krótkiego koncertu, odbywającego się tam festiwalu „Vratislavia Cantans”.

W środę rano pojechaliśmy Gniezna. pierwszej stolicy Polski. Zwiedziliśmy ją jednego dnia. Gniezna jest stary gród Biskupin, w którym zwiedziliśmy jedne najstarszych wykopalisk w Polsce. Następnego dnia pojechaliśmy Szczecina. W Szczecinie spędziliśmy tylko jeden dzień, bo chcieliśmy jak najszybciej dojechać morza. Na szczęście pogoda nam dopisywała i podróż wybrzeżem była bardzo przyjemna, bo niej mogliśmy się kąpać i opalać w różnych miejscach. W Trójmieście spędziliśmy kilka dni, bo zwiedzania zabytków byliśmy umówieni z naszymi przyjaciółmi, z którymi nie widzieliśmy się roku. Wróciliśmy Krakowa po dwóch tygodniach.